פרייז 25 גראשען XV·ער יאהרגאנג „Należytość pocztowa uiszczona gotówką" „Radomer-Kielcer Leben" 17 (715) היינט 10 זייטען

Radom, dnia 29-go Kwietnia 1938 r.
ראדאם, פרייטאג כ״ח ניסן תרצ״ח
טעלעפאן פון רעדאקציע 15 - 18

ראדאמער-קעלצער לעבען

פאראנטע פארבעריי
און כעמישע פראלניע
A.
HEMPEL
פאבריק און צענטראלע אלטע שטאדט 7
פיליעס:
זשעראמסקי 1
זשעראמסקי 21
זשעראמסקי 59
טראגוטטא 11
קעלנער צו וואשען צו 15 גר.

מארגען שבת דעם 30־טען ד. י. 2 אזייגער נ. מ. פינקטליך
קומט פאר אין זאהל פון טעאטער „ראזמאיטאשטשי"
א פ י ע ר ל י כ ע
ארץ=ישראל=אקאדעמיע

— מיט דער בעטייליגונג פון ח״ח — ד״ר משה קליינבוים (ווילנע) מיטגליעד פון אקציאנס קאמיטעט פון דער ציונ. ארג. אין פוילען ● פרעזידיום מיטגליעד פון צ״ק פון דער ציונ. ארג. אין פוילען רעד. נפתלי גערבאווסקי (ווילנע)

א. ד. ט. „ביי דער שוועל פון דער יודישער מלוכה"

אנפאנג פינקטליך 2 נ. מ. איינגאנג פריי. דער זאל איז אפען פון 1^{30} נ. מ.

Lekarz - Dentysta
G. Tatarowa
przyjmuje
Radom, Nowogrodzka 10.

Wytw. Wyrobów Cukierniczych
p. t. **„Americanka"**
L. Wajsbrodt — Rynek 16.
מאכט בעקאנט דאס ג. פובליקום, אז אין די פון ניי-יאהר געעפענטע
צוקערניע און היגיענישע בעקעריי
רינעק 16 און געהעלב רינעק 14
און אין דער יוד. צוקערניע „אמעריקאנקא" טראאוגוטא 62
בעקומט מען יעדען טאג פריש און פיין געבעקס צו ביליגע פרייזען
פערשידענע געשמאקע טשאסטעס פון דער פיינסטער קוואליטעט צו 15 גר.
ס'איז צו בעקומען שטענדיג טארטען מארציפאנאווע פון 1.50 אן
אלץ ווערט אויסגעארבייט דורך א פאכמאן מיט א לאנגיעהריגע פראקטיק.
אלע מינים געבעקסען ווי ליקטען, בילקעלעך, טשאסטעס, וואפלעס, הער-
באטניקעס, טארטען, באקאלאס דעסערטיוע, לעקעך, פערשידענע קרעמען,
מיגדאלאווע ארטיקלען און פרייטאג — חלות
עס ווערן אויך אנגענומען בעשטעלונגען אויף שמחות, בעלער קאנצערטען
שאקאלאד פון פערשידענע פירמעס און פרוכטען צו ביליגע פרייזען.

Najlepsze, najmilsze i najtańsze
prezenty dla rodziny i przyjaciół
to
kuchenki, żelazka
grzejniki do rurek
poduszki i inne
Do nabycia na dogodnych warunkach
w Radomskim Towarzystwie
Elektrycznym Sp.Akc. w Radomiu ul. Traugutta 53

Gdy na dancingu, lub balu chcesz szaleć
I chcesz naprawdę być w dobrym humorze
To musisz tylko w gilzach „WAWEL" palić
Nic ci na humor lepiej nie pomoże.

Po świątecznym obiedzie ·
doskonale smakuje szklanka aromatycznej Herbaty z Dzwonkiem-Bell Tea. Odznacza się ona delikatnym aromatem i smakiem i jest ekonomiczna w użyciu.
HERBATA z DZWONKIEM • BELL-TEA •

ווילט איהר האבען קלארע, זויבערע וועש, נייע גארדעראבעס, שניי-ווייסע פארהאנגען,
גיעט נאר צו וואשען און פארבען אין דער בעקאנטער
כעמישער פארבעריי און פראלניע פון דער ערשטקלאסיגער פירמע
A. HEMPEL
Centrala **Stare Miasto 7** telefon 19 - 70
Filje Zeromskiego 1
Zeromskiego 21
Zeromskiego 59
Traugutta 11

ווער ס'האט זיך נים איבערציינגט זאל פרובן און וועט זיין ענטציקט
פון דער שנעלער, עסטעטישער און פאכמענישער ארבייט. ס'ווערט אויך
גענאשען אויף טריקען — בילינע פרייזען! — פינקטליכע אויספיהרונג
סאלידע בעהאנדלונג קומט און איבערציינט אייך
צענטראלע: אלטע שטאדט 7 אפיצ. טעל 70 - 19
פיליעס: זשעראמסקי 1 טראוגוטטא 11
זשעראמסקי 21, זשעראמסקי 59
ביליג צו וואשען טאפעלוושען

KINO APOLLO

ביז זונטאג דעם 1 מאי איישליסליך

Dziś nowy wielki film polski P. T.

WRZOS

wg głośnej powieści MARII RODZIEWICZÓWNY. Rewelacyjna obsada: ST. ANGEL-ANGELÓWNA, FRANCISZEK BRODNIEWICZ, Junosza Stępowski, Mieczysław Cybulski, Cwiklinska

KI NO APOLLO

שבת 1 און 3 אז. זונטאג 12 2 אז.

FORTANCERKI

W ROLI GŁÓWNEJ

BETTY DAVIS

Od poniedziałku b. m.

? ? ?

וואס איז מיט די 370 זל. פאַר 400 קילא מצות?

א מעשה מיט א פערבלאנדזשעטע אסיגנאציע.

אין פאַרינען נומער פון אונזער צייטונג האט דער פרעזעס פון דער גמינע ה׳ דעי, ארומרעדענדיג אין זיין ארטיקל די פאַראיאַהריגע פסח אַקציע, אָנגעמערקט אַז:

„די גמינע האט אין דעמאָלט יאהר ערהאַלטען אַ ידיעה, אַז אין דער בוכהאַלטונג פון מושב־זקנים ובית יתומים איז דאָ אַן אַסיגנאַציע אויף אויסגעצאַהלטע 370 זל. פאַר מצות און דאָס בעטראַכט די גמינע אַלס א אונרעכט, ווייל געגעבענדיג פאַריאָהרען דער עזרה 7000 זלאָטעס אויף מצות איז אַנגעוויזען געוואָרען די 400 קילאָ מצות צו געבען פון דער גמינע־סובוועניע״

אין צוזאַמענהאַנג מיט דער דאַזיגער בעמערקונג פון ה׳ דען האַלטען מיר, אַז מיט׳ן בלויזען פעסטשטעלען דאָס אומרעכט אין דער דאָזיגער ענין נאָך נישט ערלעדיגט. אומרעכט בלייבט טאַקע אומרעכט, אָבער ס׳איז נויטיג, אַז די עפענטליכקייט זאָל אויך וויסען דעם גורל פון די 370 זל. אויף וועלכע די דערמאָנטע אַסיגנאַציע איז געווען אויסגעשטעלט.

פערשטעהט זיך, אַז אַן אויפקלערונג אין דעם ענין דאַרף קומען מצד יענע פערזאָנען, וואָס האָבען זיך פערנומען מיט דער פאַריאָהריקער פסח אַקציע און נישט וועניגער פון דעם ה׳ לייזער פישמאַן וועלכער האָט געפירט די ביכער פון בית יתומים און צו דער זעלבער צייט ווייענדיג בעשעפטיגט ביי דער פסח־אַקציע פון דער גמינע דורך דער עזרה. געוויסט לויט אַלע השערות וועגן דער מצה־סובווענץ פאַרן בית יתומים און מושב זקנים.

מיר ברענגען דערווייל דעם דאָזיגען פאַל אָהן קאָמענטאַרען, נישט וועלענדיג איהם אָבשאַצען איינזייטיג. מיר בעגנוגענען זיך דערווייל מיט דער פראַגע:

א) וואָס בעדייט די אסיגנאַציע פון 370 פאַר 404 קילאָ מצות, בעת דער בית־יתומים און מושב־זקנים זענען שוין געווען דורך דער קהלה מיט מצות בעזאָרגט, ב) ווער האָט קאָנטראַ־אַסיגנירט און דערהאַלטען די דערמאָנטע סומע?

ס׳וועט אינטערעסאַנט זיין צו צוגעבען, אַז די ידיעה וועגן דערגעבראַכטער אַסיגנאציע אין די ביכער פון בית יתומים פאַר מצות, וועלכע זענען שוין פון דער קהלה בעצאָהלט געוואָרען, וואָלט נישט געזעהן די ליכטיגע שיין, ווען נישט די ענונציאַציע פון ה׳ דען, וועלכער איז וועגן דעם אינפאָרמירט געוואָרן פון פערוואַלטונגס מיטגליד ה׳ מרדכי לאַנגער.

דער ראוונער חזן פישבייז

דאווענט היינטיגעז שבת

מיטוואָך איז נגקומען דער ראַדאָמער חזן פישעלע פישביין. זיינע אנהענגער זענען אירם אקעגענגעגאַנגען צו דער באהן מקבל פנים זיין. ביים ראָג טראַוגגאָ און זשעראָמסקי איז געשטאַנען אַ וויסער עולם נייגעריגע, אַפּוואַרטענדיג דעם ראַדאָמער צד.

די ווילנער האָבען נאָך אויסגעהאַלטען דעם חזן ראַנטאַל און אזוי אַרום געפונען זיך היינט צוויי חזנים אין שטאָדט ביי ביידע צדדים הערשט א געשפאַנטע שטימונג און יעדער הייל אַרויס פון קאַמף מיט נצחון.

דער מורה הוראה ר׳ מענדעל קעסטענבערג האָט צוגעשיקט אַן התראה צו דער גמינע נישט אויפצונעמען קיין נייעם חזן ביז זי וועט נישט צאָלען קיין דין תורה מיט׳ן אלטען חזן יאָפע.

מיר דריקען אויס דעם טיפסטען מיטגעפיהל
דער פאַמיליע קעסטענבערג
צוליב׳ן טויט פון זייער פאַטער און שווער

אהרן לאַנדאו נ. ע.

המקום ינחם אותם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים

מ. פישמאַן און פרוי (מאלטשעווסקי 11)

דעם ה׳ דוד קאַרמאַן מיט זיין פאַמיליע
און דעם ה׳ האנדעלסמאַן
צוליב׳ן פריהצייטיגען טויט פון זייער טאכטער און פרוי

רעניאַ נ. ע.

דריקט אויס דעם טיפסטען מיטגעפיהל

די עקספעדיציע - פירמע

פון בירענבוים, אבראמאָוויטש און גלאָט

מיר דריקען אויס דעם טיפסטען מיטגעפיהט
דעם ה׳ דוד קארמאַן און פאַמיליע
און דעם ה׳ האנדעלסמאן
צוליב׳ן פריהצייטיגען טויט פון זייער טאכטער און פרוי

ר ע נ י א נ. ע.

משה ווייסבארד און פרוי.

Kolektura Harcerska
i Biuro Podróży „ORBIS”

uprzejmie zawiadamiają Szanowną Klijentelę, że z dniem 28 kwietnia b.r. przeniosły swoją siedzibę do nowego obszernego lokalu przy

ul. Żeromskiego Nr. 30

Centrala Lamp, żyrandoli
oraz Artykułów Elektrotechnicznych

„ELEKTRO“

wł. BERGAJZEN
Radom, Zeromskiego 14

PODZIĘKOWANIE.

Serdeczne podziękowanie pp. Gutmanowi i Krongołdowi za udział w koncercie i p. Kurcównie za bezinteresowny akompaniament.

Oraz Komitetowi Rodzicielskiemu, szczególnie p. Adlerowej i p. Rudmanowi za zorganizowanie koncertu na rzecz kolonii dla biednej dziatwy.

składa **Kierownictwo szkoły im. ORZESZKOWEJ**

Wyrazy szczerego współczucia

Synowi, Synowej i Córkom

z powodu zgonu MATKI ICH

b. p. Gitli Szelubskiej

składają

Fiszmanowie

גרויסע אויפגאַבען — גרויסע אַנשטרענגונגען!

צו דער פּראָקלאַמירונג פון דער קרן-היסוד-אַקציע אין ראַדאָם.

די איצטיגע שעה — איז אַ שעה פון ענטשיידונג.

אין דעם דאָפּעלטען יובל-יאָהר — 40 יאָהר פּאָליטישער ציוניזם, 20 יאָהר באַלפור-דעקלאַראַציע — איז אונזער אויפבוי-ווערק אין ארץ-ישראל געשטעלט געוואָרען אין פייער פון די שווערסטע נסיונות. דעם אָנגריף אויף אונזער ישוב וואָס האָט זיך אָנגעהויבען מיט צוויי יאָהר צוריק, נעהט ווייטער. מיר אָבער, בויען און קעמפען, קעמפען און בויען דעם בנין פון אונזער צוקונפט.

דער קרן-היסוד — ברענגט די תשובה פון פאָלק, זיין גרויס און ערמוטיגונג דעם קעמפענדען ישוב. דער קרן היסוד ברענגט צונויף די תרומות פון די אָרימע און רייכע. די תרומות פון געלד, וואָס זענען תרומות פון הארץ און נשמה.

17 יאָהר עגזיסטירט דער קרן-היסוד דער פינאַנס-אינסטרומענט פונ'ם ארץ-ישראל אויפבוי —

17 יאָהר פון גרויסער שעפערישער אַרבייט. —

17 יאָהר פון לעגען וועגען, טרוקענען זומפּען, אַקערען און זייען, בויען דערפער און שטעדט, גרינדען שולען און געזונדהייטס-הייזער —

17 יאָהר עליה, פון אויפלעבונג, פון אויפריכטונג —

אין דער היינטיגער יאָהר — איז דער שווערסטער, דער ענטשיידענסטער. צוזאַמען מיט די פינאַנציעלע מיטלען פאַר דער נאָרמאַלער טאָג-טעגליכער אויפבוי-אַרבייט, איז דער קרן-היסוד בעאויפטראַגט צו שאַפען אויך די ספּעציעלע פאָנדען פאַר דעם אויסערגעוועהנליכען בודזשעט — פאַר דער פערפעסטיגונג פון ישוב, פאַר זיין זיכערהייט און שוץ. פאַר דער בעקעמפונג פון דער אַרבייטסלאָזיגקייט. פאַר דער געשטייגערטער פּאָליטישער אַרבייט.

די אויסערגעוועהנליכע אויפגאַבען פאָדערען אויסערגעוועהנליכע אַנשטרענגונגען. צו די דאָזיגע אַנשטרענגונגען ווערען אַלע גערופען!

די 40 יאָהר פּאָליטישער ציוניזם האָבען אונז געלערנט — אויף יעדען אָנגריף דאָפּעלטע אַנשטרענגונגען, אויף יעדען נסיון — אַן ענטשלאָסענעם ענטפער, אַן ענטפער פון מעשים. מיט מעשים וועלען מיר דערגעהן דורך שטרויכלונגען צו אונזער נצחון.

דער גרויסער מגבית פון קרן-היסוד — וועט זיין די מעכטיגסטע תשובה פונם פּויליש יודענטום אין דער שעה פון נסיון און ענטשיידונג.

די פערגרעסערטע אַקציע פון קרן-היסוד אין ראַדאָם.

היינט נעמען מיר אויף צוויי חשוב'ע געסט, וועלכע קומען צו אונז אין שליחות פון קרן-היסוד, דעם רעדאַקטאָר ד"ר משה קליינבוים און דעם דעלעגירטען פון קרן-היסוד דירעקטאָריום אין פּוילען ה' נפתלי גראַבאָווסקי.

עס איז איבעריג פאָרצושטעלען פאַר אַ יודישען ציבור אין פּוילען, ווער עס איז ד"ר משה קליינבוים. אַלס פיהרענדע ציוניסטישע פּערזענליכקייט, אַלס וואָרט-פיהרער און פּובליציסט פון אייראָפּעאישען שניט אין בעסטען זין פון וואָרט, איז זיין נאָמען בעקאַנט ווייט איבער די גרעניצען פון אונזער מדינה.

שוין אין זיינע פריהסטע יאָהרען בעקאַנט ער זיך צום ציוניזם און ווידמעט זיך מיט לייב און לעבען פאַר דער אידעע. שפּעטער, אַלס סטודענט אויפ'ן וואַרשאַווער אוניווערזיטעט, טרעט ער צו צו אַ אינטענסיווער אַרבייט אין די ציוניסטישע אַקאַדעמישע פעראיינען און אַ דאַנק זיין אויסערגעוועהנליכער בעגאַבונג פערנעמט ער דעם אויבענאַן אין'ם אַקאַדעמישען לעבען. ער ענדיגט דעם מעדיצינישען פאַקולטעט און בעהייזט זיך דערנאָך פאַר דער אידישער געזעלשאַפטליכקייט אין פּוילען מיט'ן גאַנצען גלאַנץ פון זיין טאַלאַנט. ד"ר קליינבוים ווערט אויפגענומען דורכ'ן יודישען ציבור, בעזונדערס אין דער ציוניסטישער מחנה, מיט ליבע און פערעהרונג אַלס ציוניסטישער פיהרער.

ד"ר קליינבוים'ס עפענטליכע רעפעראַטען און פּובליציסטישע אַרבייטען צייכנען זיך אויס מיט דער קלאָרקייט פון געדאַנק, מיט שאַרפזין און מיט אייזערנע לאָגיק. אַ בעזונדערע חן ליגט אויסגעגאָסען אויף זיין סטיל. ס'איז ס'איז דעריבער נישט קיין וואונדער, וואָס יעדער רעפעראַט, יעדער אַרטיקעל זיינער ווערט אויפגענומען מצד אַלע קרייזען פון דער יודישער געזעלשאַפט מיט דער גרעסטער אויפמערקזאַמקייט און נייגיר.

ד"ר קליינבוים איז מיטגליד פונ'ם ציוניסטישען אַקציאָנס-קאָמיטעט און פּרעזידיום-מיטגליד פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע אין פּוילען.

ה' נפתלי גראַבאָווסקי איז גוט בעוואוסט דעם יודישען ציבור אין אונזער שטאָדט פון זיינע בעזוכען אין די פריהערדיגע יאָהרען. ה' גראַבאָווסקי געהערט צו די עלטסטע ציוניסטישע טוער אין פּוילען און האָט אין משך פון זיין לאַנגיעהריגער פרוכטבאַרער טעטיגקייט אויפ'ן געביט פון דער ציוניסטישער פּראָפּאַגאַנדאַ בעוויזען צוצוציהען גרויסע טיילען פונ'ם יודישען ציבור פאַר די לייסטונגען לטובת דעם אויפבוי פון ארץ-ישראל.

ה' גראַבאָווסקי איז בעוואוסט אַלס רעדנער פון אַ גרויסער מדרגה און עס וועט דעריבער זיין אינטערעסאַנט צו הערען זיין וואָרט איבער דער איצטיגער לאַגע אין ארץ-ישראל און די פליכטען פונ'ם יודישען ציבור אין גלות.

ה' גראַבאָווסקי צייכענט זיך אויס אויך מיט זיינע אָרגאַניזאַטאָרישע פעהיגקייטען אַ דאַנק וואָס איהם געלינגט אימער צו פערברייטערען דעם קרייז פון די פּסקנים און תורמים פון קרן-היסוד און אויסצושטעלען די אַרבייט אויף דער געהעריגער הויך.

די חשוב'ע געסט וועלען אויפטרעטען אויף דער פייערליכער ארץ ישראל-אַקאַדעמיע, אויף וועלכער עס וועט פּראָקלאַמירט ווערען די אַקציע פאַר'ן קרן-היסוד.

די שליחות פון די חשוב'ע געסט איז זעהר אַ וויכטיגע. זיי קומען צו אונז אין אַ צייט, ווען דער קרן-היסוד האָט פאַר זיין אויפגאַבע, אין ליכט פון דער שווערער לאַגע אין ארץ-ישראל, צו שאַפען אַ חוץ די מיטלען פאַר'ן נאָרמאַלען בודזשעט פון דער אידישער אַגענץ, אויך די ספּעציעלע פאָנדען פאַר די ברענענדע נויטען פונ'ם ישוב פאַר קאָלאָניזאַציע, פאַר אויפבוי, פאַר בעפעסטיגונג און שוץ: דאָס וואָס עס האָט געהאַט צו ערפילען אין'ם פאָריגען יאָהר דער „מפעל הבצרון" ווערט היי-יאָהר געטהון דורכ'ן קרן-היסוד. דער דאָזיגער פאַקט איז מחייב יעדען איד, וואָס איז טריי דעם אויפבוי-ווערק אין ארץ-ישראל, צו פערגרעסערען די מאָס פון אָפּפערוויליגקייט פאַר'ן בנין הארץ אין דער איצטיגער ענטשיידענדער שעה.

מיר נעמען אויף די געסט מיט אַ הארציגען ברוך-הבא און ווינשען זיי, אַז זייער שליחות פאַר ארץ-ישראל זאָל ברענגען דעם געהעריגען ערפאָלג.

צופלאַקערטער קאַמף צווישען די „ווילנער" און די „ראַוונער"

פלעביסציט אין שוהל — מענער הויבען די הענד און ווייבער פאָכען מיט נאָז-טיכלעך.

דער היינטיגער יום-טוב איז געשטאַנען אונטער'ן צייכען פון חזנות-קאַמף. שוין בעשערט, אַז ראַדאָם זאָל האָבען אַ שטיקעל מחלוקה'לע. איז נישט דאָס — איז יענץ, עפּעס מוז זיין. איז טאַקע געווען היימליך אַ גאַנצען פּסח. און אפילו נאָך היינט, ווען די מצות און די אייער זענען שוין אין בויך, רודערט זיך נאָך אין שטעדטעל. און אַלץ צוליב אַ חזן. אַלץ צוליב'ן עמוד אין שוהל, ווער ס'זאָל איהם זוכה זיין.

צוויי שטעדט געהען אויפ'ן חזנים-שטענדער: ווילנא און ראַווגע, און ראַדאָם אַליין האָט זיך אויך איינגעטיילט אין צוויי לאַגערן: אויס'ן נאָמען פון די דערמאָנטע צוויי שטעדט. דער קאַמף ווערט אַלץ שאַרפער און פון זידלעריי איז מען שוין איבערגעגאַנגען צו פויסט-אַרגומענטען. עס איז טרויעריג, אַז צוליב אַזאַ פראַגע זאָל מען זיך ווערען פערזענליכע דם-שונאים און די נעמיסער זאָלען ווערען אַזוי אויפגעבראַזט און צערייצט.

מיר ווילען דאָ איבערגעבען ווי ס'האָט אויסגעזעהן פּסח אין שוהל.

ווי בעקאַנט האָט דער ווילנער חזן געדאַווענט נאָך פּסח אין שוהל. עס האָט געהערשט אַ געוואַלדיגע ענגשאַפט, אַז כאָטש נעם און רוק אַרויס די ווענד.

אחרון של פּסח נאָך שחרית איז דער שוהל-גבאי זיסקל בערקמאַן אַרויף אויפ'ן נאַניקעל ביים ארון קודש און פון דאָרט זיך געווענדעט צום עולם מתפּללים און צו די פרויען-גאַלעריע, אָנצוזאָגען אַ בעשלוס, אַז חזן ראַנטאַל זאָל אויפגענומען ווערען אַלס שטאָטישער חזן, נאָכדעם ווי מ'האָט איהם שוין געהערט 16 מאָהל דאַווענען און זיינע אָנהענגער ווערען גרעסער פון מאָהל צו מאָהל. פון אַלע זייטען האָבען זיך דערהערט אויסרופען, אַז מען בעשטעהט דערויף. די פערברענטע ראַנטאַליסטען זענען דאַן צוגעשטאַנען צום פּרעזעס דען, אַז גר זאָל ווינשען מזל-טוב דעם ווילנער חזן, וועמען זיי האָבען שוין געווינשען און געהויבען אין דער הויך.

אויך אויבען אויף דער עזרת-נשים האָבען די פרויען געפאָכעט מיט ווייסע טיכלעך, אַלס צייכען, אַז זיי זענען איינשטימיג אויף דער קאַנדידאַטור פון ה' ראַנטאַל.

ה' דען איז דאַן אויפגעטרעטען ביים ארון-קודש און ערקלערט, אַז ס'איז טאַקע אַ שענע מאַניפעסטאַציע פאַר'ן חזן ראַנטאַל. אָבער ער קען נישט דאָ אין שוהל זיך סאָלידאַריזירען מיט'ן עולם און אַקצעפּטירען דעם חון, ווייל ער מוז אָנפרעגען די איבריגע מיטגלידער פון דער גמינע-פערוואַלטונג. ה' דען האָט ווידער אַמאָהל געפרעגט דעם עולם ווער ס'איז פאַר ראַנטאַל'ן און דאָ האָבען זיך געהויבען אַלע הענד אויסער איין האַנד, וואָס איז געווען געגען. ה' דען האָט דערויף געענטפערט, אַז דער פּלעביסציט אין שוהל קען נישט ענדגילטיג דעצידירען און אַז די אַלע שטימען ברויכען אָנגעגעבען ווערען נאָך יו"ט שריפטליך אין דער גמינע. דאָס זעלבע אויך פון די ראַוונער און דאַן וועט קלאָר ווערען דער מעהרהייטס-רעזולטאַט. ס'איז ענטשטאַנען אַ טומעל, אַ געשריי אַז חזן ראַנטאַל וועט נישט דאַווענען מוסף, אויב ער וועט נישט בעקומען דאָ אין שוהל דעם צוזאָג פון ה' דען אַז ער איז שוין אָפיציעלער חזן. די ווילנער האָבען זיך ענדליך צוריקגעצויגען פון זייער איינגעשפּאַרטקייט און מסכים געווען בלויז אויף דעם, אַז ה' דען זאָל בעטען דעם חזן ראַנטאַל, ער זאָל דאַווענען מוסף, וואָס ה' דען האָט נאָכגעגעבען און אַזוי אַרום איז ווידער געוואָרען שטיל.

אַרויסגעהענדיג פון שוהל האָט זיך אָבגעשפּילט אַ טרויעריגע סצענע פון געשלעגעריי. אַרויסגעקומען איז עס דערפון וואָס אַ „ווילנער" האָט בעליידיגט אַ „ראַוונער" און דער לעצטער האָט דעראויף רעאַגירט בהרמת יד. דעם קלאַפּ האָט בעקומען ה' מרדכי מענדעל ניידיק פון אַ געוויסען ה' יאַנקעל פוקס, וואָס האָט זיך אָנגענומען דעם כבוד פון זיין ברידער פּסח פוקס, אַ „ראַוונער". די „ווילנער" האָבען זיך געוואָרפען אויף פוקס'ן און ס'איז געוואָרען „פרעהליך" אין שוהל-גאַסעל. מ'האָט די צעהיצטע קעמפער קוים פונאַנדערגעריסען.

די ראַוונער האַלטען נ י ש ט פאַר מאַסגעבענד דעם שוהל פּלעביסציט, ווייל זיי זאָגען, אַז זייער צד איז ביי דער אָבשטימונג אין שוהל נישט געווען און דעריבער פאָדערען זיי, אַז היינטיגען שבת זאָל דאַווענען דער חזן פישעלע פישביין. ווי מען הערט האָבען זיך די „ראַוונער" פערשטענדיגט טעלעפאָניש מיט פישביין'ען, וועלכער האָט מסכים געווען און זאָגאַר געשיקט אַהער אַ עקספּרעס-בריעף צו קומען אויף היינטיגען שבת דאַווענען און ראש-חודש-בענטשען.

דערווייל איז לעבעדיג און לוסטיג אין שטאָדט. מ'האַלט אָן זיצונגען און פערזאַמלונגען אין גאַס. וואו אַ געזעמעל מענשען, דאָרט זענען דאָ די „ווילנער" מיט די „ראַוונער" אין מען אָמפּערט זיך און מען קריגט זיך, ווילט זיך טאַקע דאָ זאָגען אַ פּאָר ווערטער.

רבותי, אַ ביסעל איינגעהאַלטענער און קאָרעקטער. קעמפט, אָבער אַנשטענדיג און דער עיקר אָהן זידלעריי און אָהן דראָהונגען און אָהן בעניצען זיך מיט די הענד אַלס קעמפס-מיטעל. ס'איז זעהר נישט שעהן, ווען אַ קאַמף איבער אַ שליח צבור נעהמט אָן אַ גאַסען כאַראַקטער. מ'דאַרף אויך נישט וואַרפען קיין זלזולים אויף די צוויי חזנים, ווייל זיי זענען אַמינדעסטענס שולדיג אין דאָזיגען קאַמף. ביי ביידע איז חזנות זייער פּראָפעסיע און ביידע זענען בערעכטיגט צו רעפלעקטירען אויף אַ פּאָסטען, אויב ער איז וואַקאַנט. ביידע זענען נאָך יונגעלייט און מ'טאָר זיי נישט שטערען זייער קאַריערע און זייער צוקונפט. ס'האָט קיינער נישט קיין רעכט זיי צו בערעדען און צו שענדען זייער נאָמען. ניין, דאָס אַלץ זענען קיין מיטלען אין אַנ'ערליכען און אויפריכטיגען קאַמף.

אַלע פּאַרטייען און אָרגאַניזאַציעס גרייטען זיך צו די וואַהלען

זיך אָנגעהויבען דער וואַהל יאַריד — מ'טראָגט שוין אַריין קאַנדידאַטען-ליסטעס — 6971 וואַהל-בערעכטיגטע

עס שטעלט זיך דער וואַהל-יאַריד.

דער עולם איז דערווייל פערקאַכט מיט די חגים, אָבער דער וואַהל-קאַלענדאַר דערמאָנט זיך און די וואַהל-קאָמיסיע רוקט זיך פון איין פונקט צום צווייטען אין רעגולאַמין וואָס ענטהאַלט די פאָרשריפטען פון דער וואַהל-טעכניק. אויף דער לעצטער זיצונג פון דער וואַהל-קאָמיסיע איז פעסטגעשטעלט געוואָרען אַ צאָהל פון 6971 וואַהל-בערעכטיגטע. גלייכצייטיג האָט זי בעשטימט דעם טערמין פון אַריינטראָגען קאַנדידאַטען-ליסטעס, פון דינסטאַג דעם 26 ביז זונטאַג דעם 1-טען מאַי, ד״ה במשך 6 טעג.

ביי די פּאַרטייען און אָרגאַניזאַציעס האָט זיך שוין אָנגעהויבען אַ שטיקעל באַוועגונג. מען פלאַנט פעראייניגונגען, בלאָקען. מען פיהרט אונטערהאַנדלונגען און מען רעדט שוין פון די מזרח-פּלעצער אויף די ליסטעס.

צווישען ביידע האַנדווערקער-אָרגאַניזאַציעס פון רחיינסקאַ און וויסאָלדאַ האָבן זיך געפיהרט אַ גאַנצע וואָך פערהאַנדלונגען מכח אַ פעראייניגונג און פערבלאָקירען זיך אויף איין ליסטע. ווען דאָס וואָלט געשעהן, וואָלט עס אפשר געווען גלייכצייטיג אַ שריט פון דערנעהנטערונג אויף אַ ברייטערען שליאַך. עס וואָלט דערפון גאַנץ מעגליך נולד געוואָרען אַ צוזאַמענגיסען זיך פון ביידע אָרגאַניזאַציעס אין איינע און ס'וואָלט געווען שלום עליך ראַדאָמער האַנדווערקער. דערווייל איז פון די וואַהל-אונטערהאַנדלונגען גאָרנישט געוואָרען. די מניעה איז געווען די פערזאָנען-פראַגע. ביים אויסגלייך-טיש איז אַרויסגעשווימען דער שטרייט-פונקט ווער וועמען ס'וועט אַרויסשטעלען. רחיינסקאַ האָט געוואָלט אויפ'ן ערשטען אָרט חיים קאַרמאַן, אויפ'ן צווייטען צמח גוי-מאַן, אויפ'ן דריטען בער זילבערשטרום, אויפ'ן פירטען שלמה פישמאַן און אויף די ווייטערע ערטער בעקאַנטע, ישראל פעלדמאַן א. אנד. וויסאָלדע האָט אָבער קוועסטיאָנירט איינע פערזאָנען פון רחיינסקאַ, נישט וועלענדיג זיי אַרויסשטעלען אויף דער ליסטע און פון די פערהאַנדלונגען איז גאָרנישט געוואָרען. ס'וועלען אַלזאָ געהן באַזונדער רחיינסקאַ און די וויסאָלדאַ, יעדער מיט אַן אייגענע ליסטע.

אויך דער קצבים-פעראיין געהט מיט באַזונדערע ליסטע, אויף וועלכע עס פיגורירען אויף די ערשטע ערטער שמשון גוטמאַן, יחיאל ישעי׳ רוסמאַן און יונה גאָלדמאַן.

מען הערט אויך, אַז די רעכטע און די לינקע פועלי ציון מיט די פּראָפעסיאָנעלע פעראיינען געהן אין איין בלאָק.

איצט קומען נאָך צו ליסטעס פון בונד, מזרחי און ציוניסטען, אַ חוץ אַנדערע ליסטעס וואָס זענען געוויס צו ערוואַרטען.

ווי מ'זעהט, האָט היינט ראַדאָם צוויי שפּיגעלונג'ס-מאָמענטען, וואָס מאַכען מעהר אימפּולסיווער דאָס יודישע געזעלשאַפטליכע לעבען. דאָס זענען די צוויי יאַרידים: וואַהלען און חגות. דער עולם איז אָבער אין לעצטען אַזוי פערקאַכט, אַז אַ כך וואָלטען מוחל געווען די וואַהלען און אַבי ניעט זיי דעם ווילנער אָדער דעם ראַוונער.

ווי מען הערט וועלען צוויי קעמפער פון דער אָפּאָזיציע דאָס מאָהל נישט געהן צו די וואַהלען. דאָס זענען די ה״ה יונה זילבערבערג און איטשעלע זילבערשטרום. דער ערשטער איז בעת די פאַריגע וואַהלען געשטאַנען אין דער שפּיץ פון דער מזרחי-ליסטע. און דער צווייטער איז געגאַנגען מיט אַן אייגענער ליסטע, פון וועלכער ער איז געוואָרען געוועהלט. ה׳ זילבערבערג זאָל זיך האָבן אָבגעזאָגט בכלל צו פיגורירען ביי די וואַהלען און ה׳ זילבערשטרום האָט רעזיגנירט צוליב אַ קאָנפליקט מיט'ן „חליץ בעל-מלאכה" און מיט'ן שניידער-צעך אויף היסאָלדע 10, אויפ'ן באָדען פון פערטיילען מאַנדאַטען.

פערקלענערט דעם קאָנטינגענט אויף כשר פלייש.

דער שטאַטישער שחט-הויז האָט באַגעשיקט צו דער גמינע אַ בריעף, וועלכע לויטעט:

דעם 30-טען ה. ח. דאָס הייסט מאָרגען שבת, וועט אַרום 12 אַ זייגער מאָרקען אין שטאַטישען שחט-הויז די פערטיילונג איבער'ן קאָנטינגענט פון פלייש פון דער ריטועלער שחיטה אויפ'ן מאָנאַט מאַי.

אויפ'ן גרונד פון דער פעראָרדנונג פון אַגראַר-מיניסטעריום און אַגראַר-רעפאָרמע פון 26/8/38 (ד. א. ר. פ. 70 פּאָזיציע 524) בעט איך צו דעלעגירען אַ פאָרשטעהער.

איך מערק אָן, אַז דער קאָנטינגענט אויפ'ן מאָנאַט מאַי איז פערקלענערט מיט 15.512 קילאָ לעבעדיגע וואָג. די צאָהל פון די קאָנצעסיאָנערען איז נישט פערקלענערט און בעשטעהט פון 37 פערזאָנען.

אונטערגעשריבען איז דער דירעקטאָר פון שחט-הויז ד״ר קוביצקי:

• • •

ביז היינט איז צוגעטיילט געוואָרען פאַר דער יודישער בעפעלקערונג אין ראַדאָם אַ קאָנטינגענט פון 84 טויזענד קילאָ כשר פלייש אַ חודש. פון היינט אָן, נאָכ'ן פערקלענערן אויף 15.512 קילאָ, וועט דער קאָנטינגענט בעשטעהן פון 68488 קילאָ.

„אַנטי-טובערקולאָזע-טעג" אין ראַדאָם.

די אַנטי-טובערקולאָז-געזעלשאַפט אין ראַדאָם, וואָס עגזיסטירט שוין עטליכע יאָהר האָט צו פערצייכענען ערפאָלגרייכע רעזולטאַטען אויפ'ן געביעט פון בעקעמפען די שווינדזוכט-קראַנקהייט צווישען דער ראַדאָמער בעפעלקערונג.

די אַרבייט פון דער געזעלשאַפט געהט אין צוויי ריכטונגען. פון איין זייט ענטוויקעלט זי אַ פּראָפילאַקטישע (פערהיטונגס) אַקציע און פון דער צווייטער זייט פיהרט זי דעם קאַמף מיט שווינדזוכטיגקייט אין איהר אַנטי-טובערקלאָז-אַמבולאַטאָריע.

לעצטענס האָבן זיך אָנגעהויבען די אַזוי-גערופענע „אַנטי-טובערקולאָז טעג", וועלכע וועלען דויערען ביז'ן 19 מאַי. אין משך פון די טעג וועלען פעראַנשטאַלט ווערען פערלעזונגען אין די שולען, אָרגאַניזאַציעס און קינאָס.

די היגע געזעלשאַפט רופט די ראַדאָמער בעפעלקערונג צו העלפען איהר אין קאַמף מיט אַט דער שעדליכער קראַנקהייט און ברייט אונטערשטיצען די געלד-זאַמלונגען, וואָס ווערען צו דעם צוועק אָרגאַניזירט.

פערוויילונגס-אָווענד פון דער דערגענצונג'ס-פאַר-שולע ביי דער קהלה.

אונטערן פּראָטעקטאָראַט פונ'ם פּאָסראַנגאָס פון דער דערגענצונגס-פאַר-שולע ביי דער קהלה, איז דורך דער יוגענד פונ'ם דריטען קורס איינגעאָרדענט געוואָרען אַ פערוויילונג'ס-אָווענד אין צווייטען טאָג יום-טוב אויף דער נאַכט אין לאָקאַל פון דער געזעלשאַפט „אָרט".

דער אָווענד האָט זיך גאַנץ שעהן איינגעגעבען און דער איינקונפט האָט דערגרייכט ביז קנאַפּע 100 זלאָטעס. דער גאַנצער ריוח וועט פערווענדעט ווערען איינצוקויפען ביכער פאַר דער שול-ביבליאָטעק.

יעהרליכע אַלג. פערזאַמלונג פון „חינוך-ילדים".

אויף דער אַלגעמיינער פערזאַמלונג פון חינוך-ילדים, וועלכע איז פאָרגעקומען אין „אָרט" דעם פערגאַנגענעם זונטאָג איז געוועהלט געוואָרען די פריהעריגע פערוואַלטונג, וואָס בעשטעהט פון פאָלגענדע פרויען: קאָרישעווסקע (פּרעזעסין) שענדעראָוויטש (סעקרעטאַרין) ב. טענענבוים (קאַסירערין) און פון די מיטגלידערינס: שטילער, י. דען, א. לעווין, האַמפערשטיין, בלומאַן, גאָלדבלום, א. שטעלמאַן, כיזאַס, פ. לעווין ז. לעווינאָהן.

די בעריכטען וועגען דער יעהרליכע טעטיגקייט האָבן בעוויזען, אַז דער חינוך-ילדים, וועלכע ערפילט אין פלענס אָרימע יודישע קינדער, איז אַ נוצליכער אַנשטאַלט, וואָס פערדיענט די אויפמערקזאַמקייט פון דער יודישער געזעלשאַפט.

פאָרזיצערין פון דער פערזאַמלונג איז געוועזען פרוי ב. פישמאַן.

„דער אַנטיסעמיטיזם רואינירט מיין פאַטערלאַנד".

אין רעדאַקציע איז אָנגעקומען פון לעמבערג זייער אַ טשיקאַווער ביכל אונטערן טיטל „דער אַנטיסעמיטיזם רואינירט מיין פאַטערלאַנד", אָנגעשריבען דורכן פּוילישען דיכטער אַנטאָני גראָנאָוויטש.

דער פערלאַג, וואָס האָט דעם ביכל אַרויסגעגעבען, טראָגט דעם נאָמען „פערלאַג פון אַ גוטען פּאָליאַק".

אויף דער הילע פון ביכל איז פאַראַן אַ בעמערקונג: „נאָר פאַר מענשען, וואָס טראַכטען".

דאָס ביכל אַנטהאַלט אַ שאַרפע קריטיק פון די אַנטיסעמיטישע אויסוואָרפען, וועלכע זענען שונאים פון ציוויליזאַציע און פּראָגרעס, און רופט אַלע ערליכע מענשען צו אַ פעראייניגונג פון אַלע כוחות פאַר אַ געמיינזאַמען ווידערשטאַנד געגען אינטערנאַציאָנאַלען אַנטיסעמיטישען באַרבאַריזם.

צום סוף פון ביכל איז אָפּגעדרוקט אַזאַ ווענדונג פונ'ם מחבר צו די לעזער: „לעזער, איך בעט דיך שטאַרק איבער פאַר די ווייסע פלעקען און נים פאַרענדיגטע געדאַנקען — דאָס איז ניט מיין שולד"...

אין דער היינטיגער פינסטערער צייט איז דאָס ביכל פון איידעלען פּאָליאַק גראָנאָוויטש — אַ באמת דערפרייענדע און דערמוטיגענדע ערשיינונג.

ג. מ.

מוזיקאַלישע נאָטיצע.

ביי דער איניציאַטיוו און מיטהילף פון עלטערן-קאָמיטעט ביי דער אָזשעשקאָווא-שול איז די טעג פאָרגעקומען אַ קאָנצערט אין אַרבייטער-הויז פון די יונגע דעבּיוטאַנטען א. גוטמאַן (פידעל) און י. קראַנגאָלד (געזאַנג).

דעם יונגען פידלער א. גוטמאַן (שילער פון פּראָפ. גיטער, לעצטענס שילער פון וואַרשאַווער קאָנסערוואַטאָריום, קלאַס פון פּראָפ. קאָכאַנסקי) וועמען מיר קענען שוין פון זיינע פריהעריגע אויפטריטען אויף פערשידענע אימפּרעזען האָט אויך דאָס מאָהל בעוויזען, דאָס ער מאַכט כסדר׳דיגע פאָרשריט אין זיין בעגריף. דער טאָן זיינער, הגם נישט קיין שטאַרקער און אימפּולסיווער, שפּילט אָבער סאָליד. אין דעם פערשידענאַרטיגען פּראָגראַם האָט ער מאָמענטענווייז אַרויסגערופען די אַלגעמיינע אָנערקענונג פון פּובליקום. בעזונדערס ביי אויספיהרען מענדעלסאָנ'ס פידעל-קאָנצערט (1-טער טייל).

וואָס אָנבעלאַנגט דעם געזאַנג-טייל פון ה׳ קראַנגאָלד ווילט זיך אויפמערקזאַם מאַכען פאָלגענדעס:

אויפטרעטענדיג עפענטליך, בפרט פאַר אַ גרעסערע אוידיטאָריע ברויך מען פאַרמאָגען אַ גוט-דיספּאָנירטע שטים, ווי אויך דעם געהעריגען צוגערייטען פאַר ז'ך רעפּערטואַר.

אין געגעבענעם פאַל האָט ה׳ קראַנגאָלד בעדאַרפט צוגרייטען פאַר זיך דעם רעפּערטואַר לויט די ראַהמען פון זיינע מעגליכקייטען און נישט פון געזאַנג-נומערן וואָס אפילו אַ נישט דורכשניטליכער זינגער וועט זיך אויך ווענן זיי גוט פאַרטראַכטען... ווי למשל די אַריעס פון „פּאַיאַצע" און „טרובאַדור".

מעהר בילדען און אַרבייטען איבער זיך פון ה׳ קראַנגאָלד וועט שטופּענווייז צוקומען צום אייגענטליכען ציעל, צו וואָס ער ווייזט איבעריגענס אַרויס פעהיגקייטען.

אַקאָמפּאַנירט גאַנץ געלונגען האָט פר״ל קורץ.

מ. רינגערמאַכער.

בעארבייט פון **פרץ בושאצקי**

ווען שלמה המלך איז געווען אַ קאכמייסטער

(לעגענדע)

דער אשמדאי, אויסנאַרענדיג פון שלמה המלך זיין פינגערל, אויף וועלכען ס'איז געווען אויסגעקריצט דער „שם המפורש", האָט שלמה'ן איינגעשלונגען און דערנאָך איהם אויסגעשפיגען ווייט פיער הונדערט מייל פון ירושלים. און דאס פינגערל מיט'ן שם-המפורש האָט דער אשמדאי אריינגעוואָרפען אין ים און א פיש האָט עס אויפגעכאפט און איינגעשלונגען, ווי עס ווערט דערצעהלט אין גמרא גיטין.

געפונענדיג זיך אין א פרעמד לאַנד, איז שלמה ארומגעגאַנגען קרוע בלוי איבער די הייזער, ווי א בעטלער, און געהאַלטען אין איין פררופען זיך: „אני שלמה"! אומעטום האָט מען איהם אויסגעלאַכט און געהאַלטען איהם פאר א משוגענעם. און אַזוי האָט ער זיך אַרומגעשלעפט אין ביטערע צרות, ביז ער איז דערגאַנגען צו דער רעזידענץ-שטאָדט פון עמון. ווען ער איז געשטאַנען איינמאָל אויפ'ן מארק-פלאַץ, האָט איהם דעם מלכ'ס קאָכמייסטער אין געקומען איינקויפען פאר'ן קעניגליכען טיש פערשידענע שפייז און געדאַרפט א טרעגער, האָט ער גענומען שלמה'ן, ער זאָל דאָס איינגעקויפטע אָבטראָגען אין קעניגליכען הויף. אין דעם קאָכמייסטער'ס אויג געפאַלען אויף איהם. שלמה האָט זיך נישט געלאָזט בעטען און איינגעשפאַנט זיך אין דער לאַסט. אויפ'ן וועג האָט דער קאָכמייסטער אים אויסגעפרעגט, פון וואַנען ער קומט און פון וואָס ער לעבט. שלמה'ס שטילער רעדען האָט אויסגענומען ביים קאָכמייסטער און ער האָט איהם פאָרגעשלאָגען צו ווערען זיין געהילף, פאר וואָס ער וועט בעקומען פריי קעסט און נאַכטלעגער. שלמה איז אויף דעם איינגעגאַנגען און איז פערבליבען אלס בעדינער ביים קאָכמייסטער. צוקוקענדיג זיך צו דער אַרבייט פון זיין מייסטער, האָט ער אויסגעפונען, אַז דער מייסטער איז גאָר א קנאַפער קענער אין זיין פאַך. האָט ער איינמאָל איינגערעדט דעם מייסטער, ער זאָל איהם צולאָזען צוגרייטען די שפייזען און האָט איהם דערביי פערזיכערט, אַז ער וועט זיין צופרידען און וועט קיין חרטה נישט האָבען אויף דעם, וואָס ער וועט איהם אָנטרויען די אַרבייט. שלמה האָט עס געמאַכט לויט זיין שטייגער. די שפייזען זענען ארויסגעקומען פיל בעסער און געלונגענער, און דער מלך פון עמון האָט דערשפירט אין די מאכלים א גאָר אויסערגעוועהנליכען געשמאַק. פון רעמאָלט אָן האָט דער קאָכמייסטער איבערגעגעבען אויף שלמה'ס האַנד די קיך און ער אליין האָט נאָר געבראַכט עס צום קעניג'ס טיש. דער מלך און אלע זיינע לייט האָבען געפילט אין די שפייזען ממש א טעם גן-עדן.

איינמאָל פרעגט דער מלך דעם קאָכמייסטער: פונוואַנען נעמט זיך עס, וואָס די לעצטע צייט זענען די שפייזען אויסערגעוועהנליך געשמאַק? דער קאָכמייסטער האָט געזאָגט דעם אמת, דאָס ער האָט צוגענומען א משרת אַ'אויסלענדער, און ער, דער משרת, מאַכט עס, אַז די שפייזען זאָלען אַזוי שמעקן. דער מלך האָט געלאָזט צו זיך רופען שלמה'ן. נאָכדעם ווי שלמה האָט זיך פאָרגעשטעלט פאַר איהם, האָט דער מלך שלמה'ן געפרעגט, צי ער וואָלט געוואָלט ווערען ביי איהם א קאָכמייסטער? שלמה האָט גערן אָנגענומען דעם מלכ'ס פאָרשלאַג. דער מלך האָט דעם אַלטען קאָכמייסטער אָנגעשטעלט אויף אַן'אַנדערע שטעלע און שלמה איז געוואָרען דער הויפט-קאָכמייסטער אויף יענעם'ס אָרט.

דער מלך פון עמון האָט געהאַט אַן איינאיינציגע טאָכטער מיט'ן נאָמען נעמי — זעהר, א שעהן קינד. זי האָט זיך מיט דער צייט איינגעליבט אין שלמה'ן. איינמאָל, ווען עס איז געקומען א שליח מיוחד מיט א בריף פון א שכנות'דיגען קעניג צום מלך פון עמון, אין וועלכען יענער בעט די האַנד פון זיין טאָכטער, האָט דער מלך פון עמון פערפירט א שמועס מיט זיין טאָכטער וועגען דעם דאָזיגען שידוך. אַבלויבענדיג דעם פאָרגעשלאָגענעם שידוך אין טאָג אַ יין. זי אָבער האָט געענטפערט דעם פאָטער: איך וויל ליבערשט נעהמען א מאַן אָהן געלד, איידער געלד אָהן א מענשען... און גלייך האָט זי אויפגעדעקט פאַר'ן פאָטער איהר ליבע צו שלמה'ן, וועלכער איז קלוג, פיין און איידעל, און דאָס, וואָס ער איז נישט קיין הערשער און דערצו אָרים — האָט זי געזאָגט — דאָס קימערט מיך גישט! איהם וויל איך, און פון קיין אַנדערען וויל איך נישט הערען!

ווי דער פאָטער, דער מלך פון עמון, האָט דאָס דערהערט, איז ער געוואָלדיג בייז געוואָרען אויף זיין טאָכטער און געשלאָסען אונבעדינגט אָבצורוימען שלמה'ן פון וועג. איך מוז דעם הינד אוטבריענגען — האָט ער מיט וואוט געשריגען. ווען אָבער זיין פרוי, די מלכה, און די טאָכטער זענען איהם צו די פיס געפאַלען און מיט טרעהרען אין די אויגען געבעטען, ער זאָל שלמה'ן נישט אומברענגען, האָט ער זיי בערוהיגט און געזאָגט, אַז ער וועט פעראָרדנען צו מאַכען א גורל: מ'זאָל אין א פערמאַכט קעסטעל אריינלעגען צוויי קוויטלעך; אויף איין קוויטעל זאָל זיין אָנ'אויסשריפט „טויט", אויפ'ן צווייטען — „לעבען". און שלמה זאָל אליין ציהען א קוויטעל. און דאָס קוויטעל, וועלכעס ער וועט ציהען, וועט ענטשיידען זיין גורל. אַזוי אָבער ווי דער מלך פון עמון האָט געוואָלט שלמה'ן אַבוימען פון וועג, כדי זיין איינציגע טאָכטער זאָל אים נישט פערשוואַרצען דאָס פנים מיט איהר ליבע צים קאָכמייסטער, צו שלמה'ן, האָט ער זיך בעקלוגט און געהייסען זיינע איבערגעגעבענע דינער שטרענג געהיים אריינלעגען אין דער אורנע צוויי קוויטלעך, ביידע מיט דער אויפשריפט „טויט", כדי וואָס פאַר א קוויטעל עס זאָל שלמה'ן אין האַנד נישט אריינפאַלען, זאָל ער אַלץ קיין לעבעדיגער נישט ארויס... אַזוי-ארום האָט ער געוואָלט יוצא זיין פאַר זיין ווייב, די מלכה, און פאַר זיין איינציגער טאכטער, זיי זאָלען נישט האָבען צו בעקלאָגען זיך אויף אים וועגען שלמה'ס טויט...

דער קלוגער שלמה האָט אָבער פערשטאַנען, אַז דער מלך פון עמון וועט מאַכען בסוד סודות אַזאַ שווינדעל, האָט ער זיך געקליגט און האָט דאָס קוויטעל, וועלכעס ער האָט געצויגען, זוּיגענבליקליך צעפליקט, צעריסען אויף פיצלעך. ווען דאָס עפענטליכע געריכט האָט אָבער געוואָלט וויסען, וואָס פאַר א קוויטעל שלמה האָט בעקומען, האָבען זיי קיין אַנדער ברירה נישט געהאַט, ווי נאָר ארויסצונעהמען דאָס צווייטע קוויטעל פון דער פערמאַכטער אורנע און זעהן, וואָס שטעהט געשריבען אויף איהם וועלען זיי דאָך אַזוי אָרום וויסען, אַז אויף דעם פערניכטעטען קוויטעל איז געווען דער היפוך פון דעם. וואָס עס זאָגט דאָס קוויטעל, וואָס איז פערבליבען אין דער אורנע. אַזוי ווי אַלע האָבען געזעהן, דאָס אויפ'ן צווייטען פערבליבענעם קוויטעל איז דאָ דער אויפשריפט „טויט", הייסט עס דאָך, אַז אויף דעם קוויטעל, וואָס שלמה האָט געצויגען, איז געוועזען דער היפוך פון דעם, אלזאָ — לעבען!..

דער מלך פון עמון, זעהענדיג, אַז זיין פּלאַן צו טייטען שלמה'ן האָט זיך איהם נישט איינגעגעבען, האָט ער פאַר כעס געהייסען פערשיקען דאָס פערליבטע פּאָרל קיין מדבר דמשק. דאָרט האָבען זיי געוואַנדערט פון שטאָדט צו שטאָדט, ביז זיי זענען איינמאָל געקומען אין א שטאָדט ביים ברעג ים. וואו פישער האָבען געפאַנגען פיש פון ים. שלמה האָט געקויפט ביי זיי א פיש. ווען שלמה, קומענדיג אויף זיין אכסניא האָט דעם פיש געעפענט, כדי צורעכט מאַכען איהם צום קאָכען, האָט ער אינ'ם אינגעווייד פון פיש געפונען דאָס פינגערל מיט'ן שם-המפרש; ווי נאָר שלמה האָט אָנגעטהון דאָס פינגערל אויפ'ן פינגער, איז ער גלייך פערוואַנדעלט געוואָרען אין א נייעם מענש. ער האָט באַלד דערשפירט אין זיך דעם פריהעריגען רוח הקודש, מוט און קראַפט. באַלד נאָכדעם איז שלמה מיט זיין געליבטער דער בת-מלכה, אוועק קיין ירושלים. ווי נאָר דער אשמדאי, וואָס האָט פערנימען שלמה'ס טראָהן, האָט דערזעהן שלמה'ן איז אויף איהם געפאַלען א בייזע מורא און ער האָט ת'כף געמאַכט פליטה, און שלמה האָט צוריק בעשטיגן דעם טראָהן זייגעם.

דאַן האָט שלמה געשיקט בריף צום מלך פון עמון. אַז ער בעפעהלט איהם, ער זאָל גלייך, צוזאַמען מיט זיין פרוי, די מלכה, קומען קיין ירושלים אין פאַרשטעלען זיך פאַר איהם. דערביי האָט ער איהם געוואָרענט, אַז אויב ער, דער מלך פון עמון, וועט נישט נאָכקומען זיין קעניגליכען בעפעהל, וועט ער, שלמה, איהם ערקלערען קריג.

באַלד ווי דער מלך פון עמון האָט דערהאַלטען שלמה'ס בריף, איז ער געקומען און פאָרגעשטעלט זיך פאַר שלמה'ן מיט זיין ווייב, דער מלכה. זיי האָבען שלמה'ן איצט שוין נישט דערקענט. שלמה האָט זיי אויפגענומען מיט'ן שענסטען כבוד. ווען אויפ'ן נאַכטמאָל, וואָס שלמה האָט געמאַכט פון זייער כבוד וועגען, האָט שלמה זיי געפרעגט, פאַרוואָס האָבען זיי נישט מיטגעבראַכט מיט זיך אויך זייער איינציגע טאָכטער נעמי, וועגען וועלכער ער, שלמה, האָט געהערט, דאָס זי איז א בעריהמטע שעני־הייט, — האָט דער מלך פון עמון מיט טרויער געענטפערט: ווער ווייסט, צי זי לעבט נאָך... און ער האָט פערצעהלט שלמה'ן די גאַנצע ליבעס-געשיכטע פון זיין טאָכטער מיט זיין קאָכמייכטער, וואָס איבער דעם האָט ער זיי ביידע ארויסגעטריבען און פערשיקט ערגעץ ווייט פון די גרעניצען פון זיין מדינה. שלמה האָט דאַן געזאָגט, אַז ער האָט זעהר נישט גוט געטהון מיט דעם, וואָס ער האָט זי ארויסגעיאָגט פון זיין לאַנד. באַלד אָבער איז שלמה ארויס פון זאַל, וואו די שמחה איז פאָרגעקומען, און האָט זיך מיט זיין פרוי נעמי איבערגעטהון אין די זעלבע קליידער, וואָס זיי האָבען געטראָגען, ווען זיי זענען פערשיקט געוואָרען. אין אָט די קליידער זענען זיי אריינגעקומען אין זאָל. ווען דער מלך פון עמון האָט זיי דערזעהן, האָט ער איבערראַשט אויסגערופען: ווי קומט איהר, קינדער, אַהער? ער איז געוואָרען איינגאַנצען צעטומעלט פון דער פלוצלינגער בעגעגעניש. דאַמאָלס האָבען שלמה מיט נעמי'ן אראָבגענומען פון זיך די וואַנדער-קליידער און בעוויזען זיך אין זייער גאַנצען קעניגליכען גלאַנץ.

דער מלך פון עמון איז געפאַלען שלמה'ן צו די פיס און געבעטען מחילה. שלמה האָט דעם מלך פון עמון מיט זיין פרוי, דער מלכה, מוחל געווען און זיי אָבגעשיקט בכבוד גדול.

ווען אַ בעווייבטער חתנ'ט זיך!...

פון י. אבערזשאנעק

דערלויבט, רבותי, אייך פארצושטעלען דעם העלד פון דער געשיכטע.

יעמוד, הבחור, החתן, זרח'ל קראדניק.

ווער קען איהם נישט, זרח'ל איז א בעקאַנטע פערזענליכקייט. אמת אין די טוח-יישע קרייזען קאָן מען איהם נישט. אין די געזעלשאפטליכע קרייזען אויך נישט. דערפאַר איז ער זעהר פאפולער ביי די שדכנים און ביים „שעהנעם געשלעכט", ביי די כלה-מיידלעך, גרושות, אלמנות וד"ל.

אין וואָס בעשטעהט זיין פאפולאריטעט? פאפולער איז ער מיט זיין „פאך". זיין „ספעציאליטעט" בעשטעהט אין שדכ'נען זיך צו מיידלעך, גרישות, אלמנות, געה-מטן „האנדגעלד" און פאר דער חתונה זיך ארויסדרעהען פון געשעפט.

און וויפען דאַרפט איהר, אַז דאס טהוט ער חלילה נישט פון וואוילטאג, נאר פשוט כדי צו דערנעהרען זיין... ווייב און קינדער. אלע געשעפטען ליגען ארצה. האט ער זיך גענומען צו א זיכער געשעפטעל. צו א געשעפט, וואס ווערט נישט בעקעמפט פון די אנטיסעמיטען. א געשעפט, וואס ווערט לע"ע נישט פיקעטירט פון פיקעטניקעס. דאס איינציגע געשעפט, וואס דער „ארטנדאוויניק" וויל נישט ארויפרייסען פון יודישע הענט.

דאס געשעפטעל גיהט איהם גלענצענד. ער מאַכט א לעבען, האלט אויף א שטוב, דאס ווייב פאהרט אין די בעדער. עס פעהלט איהם נישט פון פויגעל-מילך. די קינדער לערנען אין גימנאזיע, און ער אליין לעבט זיך אפ א לאכטיג לעבען.

איצט אז איהר האט זיך שוין מעהר וועניגער בעקענט מיט זרח'לען. וועלען מיר אייך דערצעהלען ווי אזוי ער פיה"רט דאס געשעפט. ווי אזוי ער ווערט א חתן, און ווי אזוי ער דרעהט זיך ארויס פון געשעפט.

זרח'ל האט ארום זיך א שטאב שדכנים און מעקלערס, וואס שטעלען איהם צו סחורה. דערטאפט ער ערגיץ א בעיאהרטע פאננע מיט א פעטע נדן, א גרישה מיט א קניפעל, אדער א „טיפבעטריבטע" אל-מנה מיט א ירושה, שיקט ער באלד זיינעם א שדכן א מאפ-טוהן דעם דופק. ער שטעלט פאר דעם חתן-בחור:

— כ'האב פאר איהן א בחור א צאצקע, שעהן ווי די זון אין הימעל, קלוג ווי א מיניסטער, סטראשנע געבילדעט, א צינגעל אויף שרייבען, געלד ווי מיסט, א גאלדע-נער פערדינער, א בחור — אן אתרוג'ל. א הדר — נאר א ברכה צו מאכען!.

די ערשטע „ספאטקאניע" איז אין דער צוקערניע. ער קומט אויסגעפיאקסט ווי א גראף, אן עלעגאנטע ווויזיטאוועע אנצוג, די הויזען פריש געפרעסט מיט'ן קנייטש, פריש אפראזירט, די האהר פערקעמט מיט א „פשעדזשאל". א נייעם „שטיוויניאק" אויפ'ן קאפ. דער שדכן פיהרט צוזאמען דאס פארעל. זרח'ל פערניינט זיך. ציהט לאנגזאם איהר הענטעל צו זיינע ליפען. גיט — מעשה דזשענטעלמען — א לייכטען קוש, שטעלט זיך פאר:

— זיגמונד קראדזשינסקי.

די כלה גיט א קיק אויף דעם „לארד" ווערט ביי איהר אפגענומען דאס לשון. אזא מחבל, אזא „מאראוויעץ", אזעלכע שווארצע שליפיעס, אזא גערדיכטע שווארצע טשופרינע ווי א געדיכטער וואלד... אזעלכע געזונטע הענד, בו־ייטע פלייצעס — א ריז!... און איצט זיין עלעגאנץ, זיין „אביעשטשע", זיין האלטען זיך.- א געבוי-רענער אריסטאקראט — און דער עיקר — דער ברילאנט, וואס טשווישיעט פון פינגער!..

זרח'ל בעמערקט דאס, און נעהמט גע בען לשון. ער האקט פערשידענע שפראַכען, רעדט „פא-פאלסקי", שפריכט דויטש ספיקט ענגליש, פראנצייזיש. ער פער שטעהט אפילו ניש"ט — העברעאיש. פון יעדער שפראך רעדט ער עטליכע ווערטער וואס ער האט זיך אויסגעלערענט „נא פאמיענטש", שיט מיט וויצען פון די נייעסטע קאלענדארען.

נאך דעם ערשטען אוועגד האט די כלה שלאפלאזע נעכט. זי קען געבען קיין אויג נישט צוטוהן. און טאמער כאפט זי יא א דזשים, זעהט זי איר בעשערטען זיגמונדען. דעם פלענאנט. דעם מאראוויעץ מיט דער פעך שווארצע טשופרינע. מיט'ן ווייסען פשעדזשאל. די ברענענדיגע ש ל-

העכסטער טריבונאל וועגען „אייבי־גען קריג" אין ראדאם.

די 15־יעהריגע „ראדאמער מלחמה" און איהרע מיאוסע מסירות און „פעטיציעס". — צי וועט איצט נעמען א סוף

דער „מאמענט" פון זונטאג ברענגט פאלגענדע ידיעה:

אין אנהויב פונ'ם קומענדיגען חודש וועט אין העכסטען טריבונאל פארקומען דער בעקאנטער „ראדאמער פראצעס", וועלכער ציהט זיך שוין 15 יאהר, אין צוזאמענהאנג מיט'ן פערנעמען די ראד־מינער כסא־הרבנות דורך הרב יחיאל קעס־טענבערג.

די רבנות־פראגע אין ראדאם איז שוין געווען די סיבה פון פיעל מסירות, אנקלאגעס און פראצעסען. איצט דארף שוין דער ראזיגער פייגליכער ענין ענט־גילטיג ערלעדיגט ווערען.

ווערענדיג בעקעמפט פון א צד שכנגד, האט זיך די ראדאמער רבנות־פראגע אין יאהר 1926 שוין געפינען פאר'ן העכסטען אדמיניסטראטיווען טריבונאל.

דער טריבונאל האט דאן בטל'ט דעם וואהל פון הרב קעסטענבערג, וועל־כער איז פארגעקומען בעת דער דייט־שער אקופאציע.

ביי די שפעטערדיגע נייע וואהלען, האט הרב קעסטענבערג ווידער בעקומען א מעהרהייט שטימען און זיין נצחון איז בעשטעטיגט געווארען דורך'ן קעלצער וואיעוואדע.

אבער אויך דאס מאל איז א געוויסע טייל פון דער יודישער בעפעלקערונג אין ראדאם ארויסגעטרעטען צום העכ־סטען אדמיניסטראטיווען טריבונאל מיט דער פאדערונג מבטל צו מאכען אויך די לעצטע וואהלען.

די הויפט־אנקלאגער און פעטיציענטע בעקעמפער פון הרב קעסטענבערג זענען 5 ראדאמער דאווערעס מיט ה' יודל קויפמאן בראש.

• • •

עד כאן „מאמענט".

מיר פון אונזער זייט קענען צוגעבען דאס, וואס מיר האבען געהערט ארום דעם ראזיגען ענין, און געהערט האבען מיר עס וואס:

דער ה' יודעל קויפמאן, וועלכער וואוינט היינט אין לאדוש, איז געווארען געבעטען פון לאדזער פראמינענטע פערזענליכקייטען ווי ד״ר ראזענבלאט און אנדערע אנגעזעהענע מענשען, אז ער זאל צוריקציהען זיין אונטערשריפט אויף דער אנקלאגע אין העכסטען טרי־בונאל. וועגען דעם זעלבען זאל זיך אויך האבען געווענדעט צום ה' קויפ־מאן מיט א בריעף ד״ר מ. קליינבוים פון ווארשא. ה' קויפמאן וועלענדיג ווי־סען די שטעלונג פון דער ראדאמער ציוניסטישער ארגאניזאציע, האט אהער געשיקט זיין זוהן זיך אינפארמירען אויפ'ן ארט.

מען דערצעהלט ווייטער, אז די היגע ציונ. ארג. האט געגענגעוווירקט די הש־פעות פון לאדז און ווארשא אויפ'ן ה' קויפמאן, פערלאנגענדיג פון איהם, ער זאל ווייטער אונטערהאלטען זיין אנקלא־גע. אין רעזולטאט פון דעם זאל האבען געקומען א בריעף פון ד״ר קליינבוים צום ה' משה ראטענבערג, אין וועלכען ער טיילט מיט, אז ער ווארפט נישט קיינעם אן זיין ווילען, און, אז ער האט נישט בדעה צו מישען זיך אין דער ראדאמער רבנות־פראגע. נאר לויט עס איבער פאר דער ארטיגער ארגאניזאציע צו האנדלען ווי זי וויל און פערשטעהט. ה' ראטענבערג איז געשטעלט געווארען אין פערלעגענהייט, געפונענדיג זיך אין א כישוף־ראד פון ענטגעגענגעזעצטע איינפלוסען פרא און קאנטרא. ער זאל צוליב זיין וואקלענדיגע שטעלונג און דער ראזיגער פראגע, האבען געהערט טענות פארוואס ער פערנעמט נישט קיין קלארע שטעלונג אין דער פראגע. ה' ראטענבערג האט גערופען א זיצונג פון ציוניסטישען קאמיטעט צו בעהאנדלען דעם ענין און אנגענומען א ענטגילטיגען בעשלוס. וואס פאר א בעשלוס עס איז געפאלען אויף דער ראזיגער זיצונג — ווענענדעם זענען מיר נישט אינפארמירט.

דאס אלץ גיבען מיר איבער אויפ'ן סמך פון די קלאנגען אין שמועות, וואס האבען קורסירט אין צוזאמענהאנג מיט'ן פארשטעהענדען פראצעס אין טריבונאל.

ברידער רופט אייך אפ!

מאיר וישע טורעק פון זאטילנא 9 ווענדעט זיך צו זיינע ברידער, ישע'י דוד און שלמה טורעק אין ניו־יארק זיי זאלען איהם העלפען, ווייל ער געפינט זיך מיט זיין פרוי און דריי קינדער אין א שווערע מאטעריעלע לאגע. ער בלייבט אהן א דאך איבערן קאפ, ווייל דאס הויז וואו ער וואהנט געהט מען איינ־לעגען.

אויטא = קאטאסטראפע הינטער שידלאווצע.

יודישער שאפער בעקומט א יאהר תפיסה.

דער יודישער שאפער קלמן לאווטשי, פאהרענדיג צוריק פון קראקא מיט א לאסט־אויטא, האט זיך צונויפגעטראפען אויפ'ן שידלאווצער שאסע מיט א פיהר, וועלכער האט זיך איבערגעדרעהט און ס'זענען ארויסגעפאלען דריי דארפסלייט, וואס זענען דארט געפאהרען. איינער פון זיי, פראנציטשעק יעמיאלא, האט צוברא־כען דעם שארבען און איז געבליבען טויט אויפ'ן ארט. די איבריגע צוויי זענען לייכט פערוואונדעט געווארען.

דאס איז געשעהן דעם 4 טען מערץ, פארנאכט. דער אויפ'ן וועג איז געווען פינסטער און די רעפלעקטארען פון אויטא האבען אויך נישט געברענט. דאס איז געווען די סיבה פון אומגליקליכען צוזאמענשטויס.

באלד נאך דער קאטאסטראפע זע־נען זיך צונויפגעלאפען די פויערים פון די נאהנטע דערפער. אבער איידער זיי זענען אנגעקומען האט נאך בעוויזען צו אנטלאפען דער געהילף שאפער מאר־קאוויטש. געבליבען איז בלויז דער שא־פער לאווטשי איבער וועמען די פער־צווייפעלטע פויערים האבען געוואלט בע־געהן א זעלבסט־געריכט, פאדערענדיג „א קאפ פאר א קאפ". מ'וואלט דעם יודישען שאפער געוויס געלינטשט, אבער ס'איז געשעהן א גליק וואס פאליציי איז באלד אנגעקומען און איהם ארויסגע־ראטעוועט פון זייערע הענד. לאווטשי איז דערנאך פערשווינדען און אנטלא־פען קיין מיעכוב צו זיינע עלטערן. די פאליציי האט איהם דארט באלד ארעסטירט און איהם געברענגט קיין ראדאם, וואו ער איז איינגעזעצט גע־ווארען אין תפיסה.

מיט עטליכע טעג צוריק איז זיין פראצעס פארגעקומען אין הינען קרייז־געריכט. ער האט זיך פערטיידיגט, אז די ענערגיע פון אקומולאטאר איז אויס־געשעפט געווארען און דעריבער האט ער נישט געקאנט אנצינדען די רעפ־לעקטארען. און אזוי ווי עס איז געווען פינסטער, האט ער נישט געזעהן די פוהרמאנקע. אויך די קערטאוויציע איז נישט געווען אין ארדנונג. דאס איז גע־ווען דער ערשטער פאל דורך די גאנ־צע 11 יאהר זינט ער איז א שאפער, און אויך דאס מאל איז ער נישט שול־דיג אין דעם.

דאס געריכט האט איהם פער'משפט אויף א יאהר אונבעדינגטע תפיסה, פערדעכענדיג איהם דעם פריוויענק־ארעסט.

אר.

פאדערט איבעראל ☛ נאר די בעסטע ליכט „מעטראפאל"

פיעס און ווייסע ציינער, די געזונטע הענד און ברייטע פלייצעס. זי הערט זיינע קלו־גע זיסע רייד, וואס ער רעדט אויף פער־שידענע שפראכען. זי זעהט דעם ברי־לאנטענעם רינג וואס פינקעלט ארויס פון זיין פינגער.

וואס ווייטער? ווייטער געהט עס שוין ווי געשמירט: נאך א וואך צייט, איז א ווארט, אין א חודש ארום שרייבט מען תנאים. א חודש נאך דעם געהמט זרח'ל די ערשטע „קאנטא". דריי חדשים נאך די תנאים — די צווייטע קאנטא, און אז ס'קומט פאר'ן זמן חתונה, מאכט ער א קונץ, און ער געהט פליסה.

אזוי ארבייט זרח אפ יעדער וואך אן אנדער געשעפטעל. אין משך פון יאהר „וויקעלט" ער אפ א צעהן, צוועלף גע־שעפטלעך. ביי יעדער כלה האט ער אן אנדערען נאמען. אמאהל איז ער א „פשעד־סטאוויטשעל" פון אמעריקאנער בראך־גארעלען. אמאהל אן אגענט פון טראנ־ציוקע טערפענטין, א פאבריקאנט פון וואנצען־פראשעק. און דאס אלץ טהוט ער חס ושלום נישט פון וואוילטאג. נאר — ווי שוין געזאגט — פון פרנסה־וועגען, כדי מפרנס צו זיין ווייב און קינדער...

אבער דאס קריגעל געהט אזוי לאנג צום וואסער, ביז דאס אויער רייסט זיך אפ. און אויך ביי אונזער זרח'לען האט זיך אפגעריסען. ער האט געטראפען געליטען א מיאוסע מפלה. געשעהן איז עס טאקע דעם פסח, הערט. רבותי, וואס ער זרח'ל אליין דערצעהלט:

דעם היינטיגען פסח, בין איך געווען פארבעטען צו מיינע א כלה, ביי וועלכע איך האב שוין גענומען געהאט צוויי „קאנטעס". בין איך טאקע דעם פסח ווי תמיד, געגאנגען נעהמען די דריטע קאנטע, און גלייכצייטיג מאכען די קונץ: ארויס־דרעהען זיך פון „מאטמאטען". ביי די סדרים בין איך געווען דער קשיא־פרעגער, די כלה האט געשטראהלט פון פרייד, דער מחותן איז געווען איבערגליקלעך, די מחותנת'טע האט זיך געפארעט. פסח האט די כלה זאפראשעט אנדערע קאלעזשאנ־קעס, וועלכע האבען געפלאצט פון זאז־דראשטש. איך האב געמאכט „אמשקעס". צו די קאלעזשאנקעס. מ'האט מיך גע־שטאפט ווי א שטאפ־גאנז! — ס'איז גע־ווען ליהודים.

דעם ערשטען טאג חול־המועד האט דער מחותן מיט מיר גענומען רעדען מכוח אכצעהן און דרייצען. ווענען זמן חתונה הייסט עס. האב איך געזעהן אז איצט איז די בעסטע צייט אויף צו מאכען די קונץ. האב גענומען זוכען א וועג צו געהן פליטה. אבער דאס מאהל האבען אלע מיינע קונצען נישט געלונגען. דער מחותן האט מיר אלע וועגען פערשטעלט. האב איך געזעהן, אז ס'איז ביטער, האב איך גענומען זוכען פערשידענע טריקען.

— מחותן, האב איך געזאגט, איך מוז אייך זאגען — עס האלט פאר דער חתונה וויל איך. אז איהר זאלט וויסען —

— וואס אזוינס? — האט דער מחותן געפרעגט.

— או — אז — איך בין קראנק!

— קראנק? בא — נארישקייטען. ס'וועט דיר בעסער ווערען.

— אבער מחותן — דאס איז א — פאסקודנע קרענק — איך לייד אויף א „מענבקע תולאת" ר״ל —

— ני, מילא, נעהם דיך נישט איבער, דו ביזט נישט איין און איינציג — היינ־טיגע צייטען, ליידען א סך בחורים אויף דער מחלה. פונדעסטוועגען האבען זיי חתונה, ס'איז נישט קיין אומגליק!..

האב איך דאך געזעהן, אז ס'איז ביטער, האב איך ווייטער גענומען שטאמלען:

אבער מחותן —

— וואס אבער?

— איך־האב א פלעק אין דער משפחה.

— א פלעק אין דער משפחה? וואס פאר א פלעק?

— מיינע א שוועסטער —

— וואס איז געשעהן מיט דיין שוועסטער?

— א — משומדת — האט זיך גע'שמד'ט און חתונה געהאט מיט א נאכט־סטרוזש —

— דאס איז אלץ? אבי כ'האב געמיינט ווער ווייסט וואס!.. קיינער איז נישט פער־אנטווארטליך פאר די מעשים פון דיין משפחה, זאל זי זיין דיין כפרה, דיין כלה'ס כפרה, און אונזער אלעמענס כפרה!..

— א, שלעכט! א ביטערע מעשה מיט דעם. שוין, ער בעשטעהט אויף אלעם. וואס טהוט מען? ווי דרעהט מען זיך פארט ארויס פון דער בלאטע? האב איך נעפרובט דאס לעצטע מיטעל:

— מחותן, אבער...

— וואס ווידער פאר א אבער?

— איך מוז אייך זאגען א שרעקליכע זאך, א טרויעריגען סוד, א ביטערען סוד.

— וואס א שטייגער?

— איך.. איך.. איך בין.. א ממזר!..

— א ממזר? וואס רעדסטו, א ממזר גאר? דאס איז א שרעקליכע זאך.

האב איך געזעהן, אז דאס האט איהם שוין געריהרט, האב איך גענומען ווייטער רעדען מיט א נעדריקטע שטימע, ווי די טרעהרען וואלטען מיך געשטיקט:

— יא... א ממזר... אן אונטערגעווארפען קינד... דערצויגען געווארען אין א פריוט. כ'ווייס נישט ווער ס'איז מיין מאמע... ווער מיין טאטע — א ממזר בין איך מחותן!...

נאך א ווייל שווייגען, האט דער מחותן מיך גענומען טרייסטען:

— פילא, פערפאלען, נעהם דיך נישט איבער, טייערינקער. עס טרעפט פערשידענעס אין לעבען, אבער וואס ביזטו פעראנטווארטליך פאר דיינע על־טערנס זינדן... מ'האט שוין דגעזעהען אזעלכע זאכען. איך קען א סך ממזרים, וואס זענען היינט שיינע גבירים. עסקנים גאנצע רעדעל־פיהרערס. נעהם דיך נישט איבער, טייערינקער, וועט חתונה האבען, און אלץ וועט זיך אויסהיילען!..

— א שלאק האט מיך נעטראפען!.. די „באמבע" האט איהם שוין נישט נעריהרט, אין ביטער! אויב דער „זאש־משיק" האט נישט געווירקט, בין איך מיאוס אין פעקעל! וואס טוט מען ווייטער? איצט, האב איך מיר געטראכט, כוו מען אנטלויפען דאס לעצטע מיטעל.

— מחותן, אבער...

— וואס נאך אן אבער?

— יא, מחותן, נאך אן אבער, נאר א וואזשנעם אבער.

— וואס?

— איך.. איך... בין א באווייבטער!. איך האב א ווייב מיט קינדער!...

• • •

וואס ווייטער איז געווען געדענק איך נישט. איך ווייס נאר איינס, אז ווען איך בין געקומען צום באוואוסטזיין, בין איך געלעגען ביי מיר אין בעט דעם קאפ פארבאנדאזשירט, מיט א גע־גיפסטע האנד, און אהן איין צאהן אין אין מויל. איהר זעהט ווי איך זעה אויס, און וואס פאר א מעמד איך גע־פין מיך? אט ניט טאקע דער דאקטאר מיר מאכען אן אפאטרונעק...

— יא, מיינע ליבע — האט זרח'ל קראדניק פאראענדיגט זיין דערציילונג — אט דאס איז דער סוף, ווען א באווייב־טער חתנ'ט זיך...

די טראגעדיע פון א יוד אין וויען.

פון חיען בעקומען מיר די ידיעה, אז דארט האט אויפגעפיהרט זעלבסמארד דער יודישער שרייבער זושא האבער און איז געשטארבען.

זושא האבער איז געבוירען און דערצויגען אין קאלאמיי.

נאך דער מלחמה האט ער זיך געזעצט אין לייפציק און עס האט זיך איהם איינגעגעבען צו ווערען פרעסעשעף פון דער אוינגרויסענער לייפציגער מעסע, חאו ער האט געהאט די אויפגאבע צו פראפאגירען דעם „לייפציגער יאריד".

אבער איז געקומען היטלער צו דער מאכט, האט מען דעם יוד געמוזט אפיציעל משלח זיין, אבער מען האט איהם געגעבען די מעגליכקייט אין צושריפטען און מעשה'לעך צו דער יודישער פרעסע אויף דער נארער וועלט אין איין שורה'לע אריינצובריינגען דעם געדאנק „לייפציגער יאריד". דערפאר האט ער בעקומען א געחיסען חודש-לויהן, ווען ער האט זיך געקאנט אויסחייזען, אז זיינע מעשה'לעך מיט „לייפציגער יאריד" זענען געדרוקט געווארען.

זושא האבער האט אויך צוגעשיקט זיינע מעשה'לעך צו אונזער צייטונג „ראדאמער-קעלצער לעבען". אבער ווען מיר האבען בעמערקט די כוונה מיט דעם „לייפציגער יאריד", האבען מיר תמיד די שורות פון לייפציגער יאריד אויסגעשטראכען און די זאך גופא געדרוקט. זושא האבער האט דערפאר געהאט אויף אונז א שטארקען תרעומות, אבער מיר האבען נישט געקאנט דערפילען זיין ווילען לנבי דעם היטלעריזם און אזוי זיין א מסייע לידי עבירה.

איצט בעקומען מיר א גאר טרויעריגען בריף איבער דעם טראגישען טויט פון זושא האבער און די אומשטענדען, חאס האבען געפיהרט צום זעלבסמארד זענען נאך טראגישער און סענסאציאנעל.

זושא האבער — בערך 55 יאר אלט זעהענדיג דער היטלעריזם קומט אן, האט גיך נטכאפט און זיך אבגעשמד'ט. אלט פוילישער יוד האט ער עס געהאלטען פאר גלייך זיך צו טויפען רוימיש-קאטויליש, אפשר חעט ער ביי פאליאקען גושא חן זיין. ער האט נאך מעהר געפרובט. ער האט אנגעהויבען ארויסגעבען אין חיען א פוילישע צייטשריפט. די צייטונג האט נישט גושא חן געווען און ער האט דערביי פארלוירען א היבש ביסעל געלד.

חען דער היטלעריזם האט אנגעהויבען געחען יודען אויף די גערחען און נישט ארויסגעלאזן אפילו משומדים, איז זישא האבער דערפאר געקומען צום פוילישען קאנסולאט מען זאל איהם פראלאנגירען דעם פוילישען פאס. דער קאנסול אבער האט געזאגט, אז מען מוז האבען דעם נאכחייז, דאס דער פאס-בעזיצער איז נאך א פוילישער בירגער. דערווייל איז אריינגעקומען די ענטבירגערונג פון די פוילישע בירגער, חאס זענען א רייה פון יאהרען נישט געחען אין פוילען.

זושא האבער האט זיך ביים קאנסולאט בערופען אויף זיין פוילישען פאטריאטיזם, אז ער האט ארויסגעגעבען א פוילישע צייטשריפט ובפרט, אז ער האט זיך צוליב פוילען געשמדט. אבער דער בעאמטער האט דערקלערט, אז די אלע זאכען זענען נאך נישט מאסגעביג פאר דער פוילישער בירגערשאפט און האבער, וועלכער האט נאך דער טויפע אנגענומען דעם נאמען הארניטש האבער, איז אהיים געגאנגען אבל וחפוי ראש. אזוי פיל אויסגעטון — און נישט האבען קיין אנערקענונג און ער האט אויסגעפיהרט זעלבסטמארד דורך עפענען

דעם גאז און לעגען זיך שלאפען.

דעם צחייטען טאג האט ער בעקומען א פערשטענדיגונג פון קאנסולאט, אז ער קאן בעקומען זיין רייזע פאס, אבער עס איז שוין געחען צו שפעט.

• • •

מיט עטליכע יאר צוריק האט האבער בעזוכט אונזער רעדאקציע.

דריי אין איין בלאק.

צו די חאהלען פון דער קהלה האבען געשלאסען א בלאק די ציוניסטישע ארגאניזאציע פון זשעראמסקי 25 מיט'ן וועלט פערבאנד פון טראוגוטא 55 און מיט דער יודענשטאט-פאדטיי.

עס זענען אויך געפיהרט געחארען פערטראקטאציעס מיט די רעחיזיאניסטען זיי זאלען צושטעהן צום בלאק, חעלכע האבען אבער נישט געבראכט קיין רעזולטאטען.

עפילאג פון געשלעג אין דער סקארשעווער מקווה פארן געריכט

דאס חייב מיט די טעכטער זענען געקומען אין מקוה ראטעחען זייער מאן און פאטער.

דער יודישער שוחט פון סקארשעוו, שמואל ראזענבלאט האט נישט גוט געלעבט מיט די קצבים אברהם מאך. בעריל און יעקב זידמאן און חיים פינקעלשטיין.

זיי האבען צווישען זיך געהאט שטעט'ס קרינגערייען. ווען ראזענבלאט איז דעם 25 יאנואר ד. י. איוועק מיט זיין זוהן ישראל אין מקוה אריין, האט ער שוין דארט געטראפען די איבענדערמאנטע קצבים. אזוי ווי די קצבים האבען געהאט א פערדאכט אויף ראזענבלאט'ען, אז ער בעשולדיגט זיי פאר פאליציי, אז זיי פטרקויפען פלייש פון אונלעגאלער שחיטה, איז צווישען די קצבים און דעם שוחט מיט זיין זוהן געקומען צו א ווערטער-אויסטויש און שפעטער צו א געשלעג. די נאקעטע פארשוינען האבען זיך אין דער מקוה אנגעהויבען שלאגען מיט שטעקען'ס און מיט שטעלען, יועלכע געפונען זיך אין דער מקוה. אויך האבען די קצבים געזאלט דראהען ראזענבלאט'ען, אז זיי וועלען איהם טויט-שלאגען. ראזענבלאט און זיין זוהן האבען געמאכט א געוואלד און אויף זייער געשריי איז געקומען צו לויפען זיין ווייב מיט טעכטער ראטעווען זייער מאן פאטער און ברודער.

דאס אנקומען אין דער מקוה, חאו עס באדען זיך נאקעטע מאנספערשוינען, פון פרויען האט אנגעמאכט א רושם אין קליינעם שטעדטעל.

ראזענבלאט האט די אויבענדערמאנטע קצבים אנגעקלאגט אין געריכט פאר צעשלאגען איהם און פאר דראהען איהם מיט טויט.

פאר'ן געריכט איז נישט בעשטעטיגט געווארען, אז זיי האבען טאקע געדראהט מיט טויט שלאגען ראזענבלאט'ען און דעריבער זענען זיי פון דער בעשולדיגונג בעפרייט געווארען; דאגעגען ווערט ראזענבלאט זיי איצט בעשולדיגען פאר צעשלאגען איהם אין דער מקוה און דער פראצעס ווערט אלס פריוואטע בעשולדיגונג פארקומען אין די נאהנטסטע טעג.

דער פראצעס האט ארויסגערופען גרויס פעראינטערעסירונג צווישען די סקארשיווער יודען.

געוו. לאווניק יוזעף גושטשנאראווסקי בעשטעטיגט אלס ראדאמער פרעזידענט.

ווי מיר ווערען געחאהר איז פרעזידענט יוזעף גושטשנאראווסקי בעשטעטיגט געווארען דורך די העכערע אדמיניסטראטיווע מאכט אויפ'ן אמט פון ראדאמער פרעזידענט נאכן אויסחעהלען איהם אויף דעם זעלבען אמט דורכ'ן ראדאמער שטאט-ראט.

דעם פערגאנגענעם מיטחאך איז גושטשנאראווסקי אחעקגעפאהרען צום קעלצער חאיעחאדא, פאר חעמען ער האט בעלעגט א שבועה אלס נייער פרעזידענט.

מיטגלידער-פערזאמלונג פון דער ציוניסטישער באנק אין נייעם לאקאל.

אין דעם נייעם לאקאל פון דער ציוניסטישער באנק אויף חיטאלדא 2, איז זונטאג אחענד פארגעקומען די יעהרליכע אלגעמיינע פערזאמלונג פון די באנק-מיטגלידער.

עס איז געקומען א גרויסער עולם, חעלכער האט קודם כל אויסגעדריקט זיין ענטציקונג מיט דעם פרעכטיג-איינגעארדענטען נייעם לאקאל. דאס אליין האט שוין געזאגט, אז די באנק פראספערירט, וויבאלד זי האט זיך געקענט פערגינען אויף אזא רחבות'דיגע לאקאלע איינריכטונג.

די אנגעגעבענע בעריכטען האבען אילוסטרירט מיט ציפערען דעם וואוקס פון איהרע קאמערציעלע אפעראציעס. דער אומזאץ - קאפיטאל פאר'ן לעצטען יאהר האט בעטראפען 30 מיליאן מיט 325 טויזענד זל. דער ריוח פון זעלבען יאהר איז געחען 9093 זל. דערפון איז 10 פראצ. בעשטימט געווארען פאר די נאציאנאלע פאנדען, ווי קרן היסוד און קרן קימת און די רעשט אויף צו פערגרעסערן דעם גרונד-קאפיטאל, חעלכער בעשטעהט שוין ביים היינטיגען טאג א סומע פון 75000.

אין משך פון יאהר האט די באנק אנגענומען 55 טויזענד חעקסלען אויף אינקאסע. די סומע פון די חעקסלען חאבען בעטראפען איבער 6 מיליאן. די באנק האט ערטיילט קרעדיטען דורכ'ן יאהר איהרע מיטגלידער, אין פא־ם פון הלוואות, דיסקאנטע, אוואנסען אין 4400 טראנזאקציע-פאלען אויף א סומע פון א מיליאן מיט 600 טויזענד זל.

נאך די בעריכטען איז געקומען דער פונקט חאהלען אין רעזולטאט פון וועלכע עס איז געבליבען דער אלטער ראט און פערוואלטונג, מיט'ן אויסנאהם פון עטליכע אויסגעליפערטע (אויסגעלאסטעטע). אין ראט זענען אריין דריי נייע מיטגלידער. דאס זענען די ה"ה משה יאנקיל פרידמאן, אברהם באקמאן און ה' מנחם ליפשיץ אלס פערטרעטער.

אין דער פערזאמלונג זענען חידער געחעהלט געחארען דיר. פישמאן און אלס פערטרעטער ה' ירחמיאל קירשענבוים.

די ציוניסטישע באנק עקזיסטירט אין ראדאם 10 יאהר. זינט 1931 איז זי אנגעשלאסען אין פערבאנד פון קאאפעראטיווע בענק אין פוילען. די באנק געניסט פון קרעדיטען פון אמעריקאנער פונדושען און פון דער קרעדים-צענטראלע אין ווארשא.

צחישען די פרייע פארשלאגען איז געחען א ווענדונג פון ה' י. מרגלית, אז די יודישע אבשפארער זאלען אין חאס א גרעסערער צאהל אריינלעגען זייערע „יוקלארען" אין דער ציוניסטישער באנק, חעלכע צעהלט בערך 450 מיטגלידער.

דער „פאד-פרענגעוש" האט זיך נעבעך טועה געווען

אין לעצטען נומער „פאד-פרענגעוש" פיגורירען א רייהע בילדער פון די ראדאמער קריסטען, וואס האבען געמאכט זייערע איינקויפען ערב יום-טוב אין יודישע געשעפטען.

ס'איז איבריג צונעבען צו פערשטעהן, חאס דער יודענפרעסערישער „פאד-פרענגעוש" איז אויסען מיט זיין פערעפענטליכען די דאזיגע פאטאגראפיעס געחיס טהוט ער עס נישט מיט'ן צחעק צו רעקלאמירען די יודישע פירמעס, נאר צו קאמפראמיטירען און שענדען די יעניגע נישט-יודען, חאס טרעטען איבער דארט די שוועל. דער דאזיגער ארגאן, חעלכער האט זיך אזוי פטרגאלאפירט אין זיין ווילדע יודען - שנאה האט ביים פאטאגראפירען די קריסטליכע קונים, אויך ארײַנגעכאפט דאס בילד פון דעם ראדאמער יוד משה אייזענמאן פון מאלטשעווסקא 12, וועלכער איז אריינגענאנגען זיך קויפען א הוט אין א יודישע פירמע פון קאפעלושען.

דער „פאד-פרענגעוש" בעחיינט אט דעם יוד און אונטער זיין בילד צוגעגעבען א צושריפט: „דער פערבלענדעטער אמאטאר פון יודישע קאפעלושען".

אז ער האט נעבעך געהאט א פעות האט זיך ערשט דער „פאד - פרענגעוש" דערוויסט דערפון, חען דער ה' אייזמאן האט זיך געווענדעט צו זיין היגען קארעספאנדענט דעם פאטאגראפיסט און זיך פארגעשטעלט פאר איהם אלס יוד.

דעם טיפסטען מיטגעפיהל דריקען מיר אויס

דעם ה׳ האנדעלסמאן און דעם ה׳ קארמאן מיט זיין פאמיליע

צוליב׳ן פריהצייטיגען טויט פון זייער יונג-פערשטארבענער פרוי און טאכטער

רעניא נ. ע.

די מיטאינהאבער פון דער פאיאנס - פאבריק

אברהם ראטענבערג עט קאמפ.

משתתפים אנחנו בצער ידידנו

מר דוד קארמאן ומשפחתו

ומר שלמה האנדעלסמאן

לגודל האסון שקרה להם במות עליהם בתם ואשתו החשובה

מרת רבקה ע. ה.

המקום ינחם אותם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים

ולא ישמעו עוד בביתם שוד ושבר רק רוב ששון ושמחה.

מענדיל הורוויץ ורעיתו.

נרעשים ונדהמים עד היסוד

לרגלי האסון הנורא שקרה לידידנו

מר דוד קארמאן נ"י ומשפחתו הכבודה

ולמר שלמה האנדעלסמאן

בהלקח מאתם בתם ואשתו העדינה

רבקה נ. ע.

שנקטפה באביב ימיה

השוכן בציון ימציא מזור ותרופה לפכתם האנושה

וינחםם בתוך שאר אבלי ציון

ידידם המתאבל עמהם

אהרן פרידלאנד, רעיתו טובה ומשפחתו

דעם טיפסטען מיטגעפיהל דריקען מיר אויס דעם ה׳

דוד קארמאן מיט זיין פאמיליע

צוליב׳ן פריהצייטיגען טויט פון זייער יונג-פערשטארבענער

טאכטער און שוועסטער

רעניא נ. ע.

המקום ינחם אותם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים

אהרן גאלדבערג און פאמיליע

Rodzinie Kormanów

z powodu śmierci

b. p. **R E N Y**

Handelsmanowej

głębokie współczucie wyraża

L. H. ANSZER

Rodzinie Korman i p. Sz. Handelsmanowi

z powodu przedwczesnej śmierci

CÓRKI i ŻONY

b. p. R E N I

szczere współczucie wyrażają

Rachmil i Pinkus Margulisowie

מיר דריקען אויס דעם טיפסטען מיטגעפיהל

דעם ה׳ דוד קארמאן און זיין פאמיליע

און דעם ה׳ שלמה האנדעלסמאן

צוליב דעם פריהצייטיגען טויט פון זייער איידעלער

טאכטער און זיין פרוי

רבקה נ. ע.

זאלען זיי זיין געשטארקט איבערצוטראגען

דעם גרויסען וועהטאג און צער.

יודישע ארבייטער

פון דער פאבריק מ. הורוויץ און שותפים

דעם טיפסטען מיטגעפיהל דריקען מיר אויס

דעם ה׳ דוד קארמאן מיט זיין פאמיליע

צוליב׳ן טויט פון זיין יונג-פערשטארבענער טאכטער

רבקה נ. ע.

המקום ינחם אותם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים.

די מתפללים

פון ר׳ נתן ניימאנס בית המדרש

אונזער פערוואלטונג׳ס - מיטגליד דעם ה׳ דוד קארמאן

דריקען מיר אויס דעם טיפסטען מיטגעפיהל

צוליב׳ן פריהצייטיגען טויט פון זיין טאכטער

רעניא נ. ע.

המקום ינחם אותו בתוך שאר אבלי ציון וירושלים

די פערוואלטונג, קאמיטעט און פערסאנאל

פון דער גמילת - חסד - קאסע ביי דער יוד. קהלה אין ראדאם

משתתפים אנחנו בצערם הגדול של ידידנו

מר הנדלסמן ולמשפחת קורמן

במות עליהם אשתו ובתם

רבקה נ. ע.

בנחמת ציון וירו שלים ימצאו נחומים

שרה ומשה מאיר מרגליות.

דעם טיפסטען מיטגעפיהל

דעם ה׳ דוד קארמאן און איידעם ה׳ האנדעלסמאן

צוליב׳ן פריהצייטיגען טויט פון זייער טאכטער און פרוי

רעניא נ. ע.

דריקט אויס מתית עפשטיין און מיטארבעטער

דאס לעבען אין קעלץ.

Zakład rowerowy
D. Barwiner
Kielce, ul Planty 13

przyjmuje
do srebrzenia
— wszystkich —
zastaw stołowych,
i do niklowania

הרב הצדיק ר' יצחק שלמה גאלדבערג ז"ל

היינטיגען מאנטאג פארטאג'ס, איז נפטר געווארען אין עלטער פון 62 יאהר דער רבי ה־ב ר' יצחק שלמה זצ"ל. דער נפטר האט געשטאמט פון רבי'שען יחוס, זייענדיג אויך גלייכצייטיג אנ'איידעם פון אלכען כענטשינער רבי'ן זצ"ל. דער נפטר האט גע'שמ'ט אלס גרויסער אוהב ישראל, זייענדיג געאכטעט אין אלע קרייזען, ספעציעל ביי די ברייטע יודישע פאלקסמאסען. די ידיעה וועגען דער פטירה האט זיך בליץ שנעל פערשפרייט אין שטאדט א ריזיגער עולם האט געשטראמט צו דער וואוינונג פון נפטר אויף אלעקסאנדרא גאס. דערינטער א גרויסע צאהל רבנים פון דער אומגעגענד. אויפ'ן בית-עולם האט געהאלטען א ריהרענדען הספד דער היגער רב, הרב ראפאפארט, וועלכער האט אויך מסמיך געווען דעם עלטסטען זוהן פון נפטר, ר' אברהם'לע, אלס ממלא מקומו. און דער פערזאמעלטער עולם האט גע־וואונשען דעם נייעם רבי'ן מזל-טוב. דעם נפטר האט מען קוב־ געווען ביים כענטשינער אוהל.

ת. נ. צ. ב. ה.

Kino „Palace"
ווערט געוויזען דער פראכטפולער פילם
א. נ.
„Motyl Hiszpański"

א שפיל אין דריי קארטען...

יאנושעוויטש קאזשימירא, האט שפאצירענדיג אויף דער פלאנטי גאס, מיט אינטערעס נאכגעפאלגט דאס דאזיגע שפיל. אין א געוויסען מאמענט האט איר איינער פון די „קוסיקער" ארויסגעריסען א ביטעלע מיט 20 זל. דער פערביי־געהענדער פאליציאנט האט דעם העלד פערהאלטען. ער הייסט סטאניסלאוו ווראנסקי, פאניאטאווסקא 18

זעלבסטמארד דורך הענגען.

אין דארף טראיאנאוו (קעלצער-געגענד) איז דער ארטיגער איינוואהנער סטאניסלאוו גוזדא. בעגאנגען זעלבסטמארד דורך הענגען.

אימפאזאנטע פייערונג.

אין צוזאמענהאנג מיט דער 20 יעהריגער עגזיסטענץ, פון דער איינציגער יודישע גימנאזיע אין שטאדט, וועלען ווערען דא פארקומען אין 7—9 מאי אימפאזאנטע פייערונגען.

אנהויב פון דער פאבאר-קאמיסיע.

קומענדיגען מיטוואך דעם 4 טען מאי הויבט זיך אן דאס פאבאר-יאהר פון די געבארענע אין 1917.

פאליציי = כראניק.

חירגינא וויטאמסקא (הערשאיוסקא 68) האט געמאלדען דאס זייענדיג אויף דער מאסס האט מען איהר צוגענומען א ביטעל מיט 7 זלאטעס. די פאליציי האט פערהאלטען א געוויסען בלאכוס.

ביי אסתר פישער אין כענטשין, האט מען גע'גנ'בנט פעדערן. די אויספארשונג האט פעסטגעשטעלט, אז דאס האט אויסגעפירט יוסף רייזמאן, וועלכער איז איינגעזעצט געווארען אין תפיסה.

די ארבייטערין העלענא באגארס (טשחא-טקאח 39) האט געמאלדען, דאס א געוויסע פרוי צימער, האט איר איבערגעלאזט א קינד אויף א חילע, אבער ס'איז פערביי שוין א צייט, און יענע האט „פערגעסען" צו קומען.

דער היגער איינוואוינער דוד באכ־חינער, (בארזעטינסקא 30) האט געמאלדען דער פאליציי דאס אונבעקאנטע פערברעכער האבען זיך אריינגעקריגען אין זיין וואהנונג, צורויבענדיג ראַזערען-טהיילען פאר 77 זל.

אומגליק'ס = פאל מיט א סטאראסטווא-אויטא.

אויפ'ן שאסע קאנסק-ראדאשיץ, איז מיט'ן אויטא פון סטאראסטווא. וואס האט גלייכצייטיג געפיהרט דעם קאנסקער סטאראסטא, געשעהן אנ'אומגליקס-פאל. דער אויטא האט פלוצלינג אנגעהויבען ברענען נאך שווערע מיה איז געלונגען דאס פייער צו פערלעשען. דער סטאראסטא מיט'ן שאפער זענען ארויס אהן שאדען.

פראפאגאנדע-ביורא ביים „אזאן"

לעצטענס איז געשאפען געווארען א ביורא פאר פראפאגאנדע ביים היגען „אזאן". אלס לייטער איז בעשטימט געווארען רעד. זשיטאמירסקי, אלס זיין פערטרעטער ה' סאבאלעווסקי.

ענדערונגען אין די פינאנץ = אמטען.

לויט א פעראָרדנונג פון דער פינאנץ־מאכט, איז דער נאטשעלניק פון בוסקער שטייער-אמט ה' יאניק איבערגעטראגען געווארען אויפ'ן זעלבען אמט קיין אלקוש, און אלס בוסקער נאטשעלניק, איז בעשטימט געווארען ה' אנטאשעוויטש פון ווארשא.

א לייב צעררייסט א קליין קינד אויף שטיקער.

אין ראדאם איז א לענגערע צייט געשטאנען דער צירק „קאראנא". ערשט נישט לאנג האט ער פערלאזט יענע שטאדט און איז אוועק קיין אסטראוויעץ, וואו ס'האט פאסירט א כוראדיגער פאל מיט א לייב פון זיין מענאזשעריע וועלכער האט צעריסען א קינד.

די מעשה איז געווען אזוי:

נאך איידער דער צירק האט איינגעשטעלט זיין געצעלט איז צו דער שטייג פון לייבען צוגעגאנגען א שכור'דיגער גאסט, מיט זיין 2-יעהריגען זוהן. די צירק-בעדינער האבען ארויסגעקוקט נעמענדיג דעם גאסט, אז ער זאל זיין פארזיכטיג און נישט צונעהנטער צו דער שטייג פון לייבען. דער שיכור האט נישט געפאלגט, האט צוגעפיהרט זיין זוהן צו דער שטייג און געעפענט דאס טהירעל. אין דעם מאמענט איז דער לייב ארויסגעשפרינגען, האט א כאפ געטהון דאס אומגליקליכע קינד און עס אריינגעשלעפט אין שטייג. איידער דער לייבען-בעדינער האט בעוויזען אריינצושפרינגען אין שטייג, איז דאס יונגעל שוין געווען טויט, ווייל דער לייב האט עס צעריסען אויף שטיקער.

דער לייב איז געווען אזוי ווילד, אז ער האט זיך ארויסגעריסען אין דרויסען און אנגעהויבען לויפען. דאס צירק-פערסאנאל האט פערווארפען אלע שטריקלען און דערפאלס האט מען דעם לייב אריינגעטריבען אין שטייג.

ווי די עדות פערזיכערען איז שולדיג אין דעם אומגליק, דער פאטער פון יונגעל.

נאר א דרשה פון גלח טשעטשאק

א מעשה מיט א מיידעלע. — דער ריח, וואס דער גלח האט איבערגעלאזען אין שטאדט.

דער גוטבעקאנטער גלח טשעטשאק האט די טעג מזכה-געווען די שטאדט אכפראח קעלעצקי מיט זיינס א דרשה.

צו דער דאזיגער דרשה איז געקומען א גרויסע צאהל שול-קינדער, וואס האט ארויסגערופען אלגעמיינע בעוואונדערונג ווייל, ווי בעקאנט, טארען נישט געהן קיין שול-קינדער אויף קיין פאליטישע רעפעראטען אהן דער ערלויבניש פון דער שול-מאכט. נאכ'ן רעפעראט איז גלח טשעטשאק צוגעגאנגען צו א מיידעלע און איהר א זאג-געטהון פראסט פשוט:

— „דו שטינקסט"!

אויף דער פראגע פון דערשראקענעם מיידעלע, פארוואס ער זאגט אזוי, האט איהר גלח טשעטשאק געענטפערט:

— „דערפאר וואס דיינע עלטערען קויפען ביי יודען".

דאס מיידעלע האט זיך צוזאמען און געזאגט דעם גלח, אז איהרע עלטערען וועלען שוין נישט קויפען ביי יודען.

— „אויב אזוי, האט ער זיך אבגערופען, שמעקסטו שוין".

ווי עס ווייזט זיך אויס, איז נאך גלח טשעטשאק'ס רעפעראט יא געבליבען אין אסטראוו א ריח. דאס איז דער ריח פון די פיקעטען-אקציע, וועלכע האט זיך דארט אנגעהויבען.

ד. פ.

• • •

דער בעקאנטער פון זיינע „יודען-קענעריש" ארויסטריטען גלח טשעטשאק מאכט לעצטענס א טורנע איבער דער היגער וואיעוואדזטווע. אויף נעכטען דאנערשטאג דעם 28 ה. מ. איז געווען בעשטימט אין אלקוש, א רעפעראט וועגען דער יודען-פראגע אין פוילען, פון זעלבען בעל-דרשן.

אונזער „יעסערעס".

איך מוז פריהער מפורש זיין, געבען א פירוש איבער מיין טיטעל „יותרת".

אין יודישע פאלקס-שפראך איז בעקאנט דער „יות־ת", וואס האט זיין שורש אין „יותר" — מעהר אדער איבער אונטער דעם ושארגאניזירטען נאמען: „יעסערעס".

מאקי דעריבער האב איך אויסגעקליבען דעם דאזיגען טיטעל.

די „איס"א" ברענגט א ידיעה פון רוים, אז בשעת דער ענגלישער קריגס-מיניסטער, האר־בעליש, וועלכער איז א יוד, האט איצט געווילט אין רוים נאך דעם ענגליש-איטאליענישען אבמאך, איז ער דעם לעצטען טאג פסח געגאנגען אין דער דארטיגער סינאגאגע דאווענען, כדי „מזכיר" צו זיין.

אט דאס איז דער „יעסרעס".

אדער ווי מען זאגט דאס אין יודיש: „סר טהוט מיר א יעטרעס".

איך חיים נישט, וואס ביי אונז יודען איז א „יעסרעס", ווען א מיניסטער דאווענט, אדער ער געהט דאווענען:

ביי די אומות העולם, איז גאר קיין יעסרעס נישט, ווען מיניסטארען געהען אין קירך יעדען טאג, יעדען זונטאג און מען האלט דאס גארנישט פאר קיין יעסרעס. עס איז א זעלבסטפערשטענדליכקייט. מען טרעפט אין לאנדאן דעם גאנצען קאבינעט ווען ער געהט אין אדער פון קלויסטער און טראגען אונטער דעם ארעם א גרויסע שווערע ביבעל אין פיינסטען באנד און גאלדשניט און עס איז גאר קיין יעסרעס נישט.

עס איז גאר קיין יע־רעס נישט ווען רוזוועלט געהט אין קירך, ווען עס טהוען דאס אלע מאנארכען און פרעזידענטען פון מלוכות, די מיניסטארען פון דער גארער וועלט — — און עס ווערט א בעזונדער יעסרעס, ווען א מיניסטער א יוד געהט דאווענען אדער מזכיר זיין!

אונפערשטענדליך זענען אונזערע בעגריפען.

וואס פאר א נייעס איז דאס?

אבער די „איס"א" ווייסט, אז ביים אבגעשטאנענקייט פון יורישען פאלק — אין אפילו דאס אויך א יעסרעס. פ. וו.

ראדאמער כראניק

קהלה בודזשעט בעשטעטיגט.

דער קהלה-בודזשעט פון לויפענדען יאָהר 1938 איז שוין צוריקגעקומען פון דער וואָיעוואָדסטווע א בעשטעטיגטער. עס הערט זיך, אַז א גאַנצע רייהע סובּ-סידיעס פאַר פערשידענע אינסטיטוציעס זענען געשטראָכען געוואָרען. געגוי וויפיעל, איז נאָך נישט באַוואוסט, ווייל ערשט היינט האָט דער בודזשעט דערהאַלטען וואָרען אין גמינע פון דער סטאַראָסטוואָ.

פון א מאמע – א דינסט.

אין שטאָדט-געריכט איז פאָרגעקומען באַטראַכט געוואָרען א פּראָצעס געגען די פרויען כטעפּאַניאַ סאַכאַ און העלענא יעשמארסקאַ. די לעצטע האָט מיט א קורצע צייט צוריק איינגעשטעלט אין דער אָבעזוס-שטשאַלניע די פרוי סיבאַ אלס איהר דינסט און אין עפּליכע טעג אין די „דינסט" ערנסט קראַנק געוואָרען. מ'האָט די קראַנקע קוואַליפיצירט אין שפּיטאָל אריין און די „אָבעזוס-טשאַלניע" האָט בעצאָהלט פאַר די קוראַציע און רפואות. אין דער צווישען - צייט האָט זיך אַרויסגעוויזען, אַז די פרוי סאַכאַ איז גאָרנישט קיין דינסט ביי דער יעשמאַנסקאַ, נאָר גאָר איהר... מוטער, וועמען זי האָט געוואָלט קורירען אויפ'ן חשבון פון דער אָבעזוס-טשאַלניע.

דאָס געריכט האָט די צוויי פרויען פערמשפּט יעדער צו צוויי מאָנאַטען ארעסט און צו בעצאָהלען געריכט'ס-קאָסטען.

פּראָפ. פּעראיינען האנדעלס אנגעשטעלטע פון פּריוואט בעאמטע

(קאָמוניקאַט)

שבת דעם 30 ה. י. 2 נ. מ. קומט פאָר אין איינענעם לאָקאַל וואָהל 3 א פערזאַמלונג בעהופעס די ערשטע מאַי פייערונגען און אויך אָרגאַניזאַציאָנעלע פראַגען.

יודישע ארבייטער דעמאנסטרירען דעם היינטיגען 1-טען מאי בעזונדער.

דער היגער „דויען-דאָברי" ברענגט א ידיעה, אַז היינטיגען ערשטען מאַי וועלען די יודישע אַרבייטער נישט מאַניפעסטירען צוזאַמען מיט די פּ. פּ. ס. אין איין גאַסען-צוג, ווי עס איז שטענדיג געווען דער מנהג, נאָר די פּ. פּ. ס. וועט מאַרשירען אין א בעזונדערן צוג און דער בונד און די יודישע ארבייטער פון אנדערע פּראָליטאַרישע אָרגאַניזאַציעס וועלען בילדען א בעזונדערן צוג.

POLECA:

Lustra

Szkła szlifowane

Szyby

SZYBOSZLIF
RADOM
Żeromskiego 20

Telefon 23-20

ברכת מז"ט חמה ולבבית למשפחת מאיר פלאנק,
ליום הילדת בנם הראשון
יזכו להכניסו בבריתו של יו"א ולגדלו ברב נחת.
זעליג קיפּערבערג, משה ארדענבוים.
קעלץ

אימפּאזאנטע האנדווערקער פייערונג אין קעלץ.

פאַרגאַנגענעם יו"ט איז אין לאָקאַל פון אָרטיגען קאָמיטעט - מאַכער - צעך פאָרגעקומען א פייערונג פון די קאָמאַ-שענמאַכער, אין צוזאַמענהאַנג מיט'ן אי-בערגעבען דעם סטאַרשי פון דאָזיגען צעך ה' נ. גראַנאַטמאַן א זשעטאָן פאַר זיין פערדינסטפולע אַרבייט. די פייערונג עפענט ה' גרינבלום, און ווייזט אָן אויף דער בעדייטונג פון דער פייערונג.

מיט א לענגערע רעדע טרעט אַרויס ה' דוד פּאָמעראַנצבלום, וועלכער כאַ-ראַקטעריזירט דעם ה' גראַנאַטמאַן אלס טיכטיגען געזעלשאַפט'ס-מאַן. בעזונדערס זענען גרויס די פערדינסטען פאַר'ן קאַ-מאַשענמאַכער-צעך, וואָס איז פון זיין עטאַליגע כאַאָטישען צושטאַנד, א דאַנק ה' גראַנאַטמאַן — פערוואַנדעלט געוואָרען אין א מוסטערהאַפטע - אָרגאַני-זירטע קערפּערשאַפט, וואָס איז בום רינגס פון אָרטיגען האַנדווערקערטום.

דאַן בעגריסט דער פאָרשטעהער פון בוי - צעך ה' זילבערשטיין, וועלכער ווינשט דעם בעל-שמחה ערפאָלג אין זיין פּראָדוקטיווער אַרבייט. ס'ווערען אויך געהאַלטען פערשידענע אנדערע בעגריסונגען. און נאָכהער קומט פאָר דער פייערליכער מאָמענט ווען דער עלטסטער מיטגליד ה' האָפּע טוט אָן דעם זשעטאָן דעם סטאַרשי ה' גראַנאַטמאַן, וועלכער א טיף-געריהרטער דאַנקט די פערזאַמלטע און די בעזונדערע רעדנער פאַר די אַנערקענונג'ס-ווערטער, אַנטוויזענדיג אויפשען אַנדערען! דאָס דעם זשעטאָן בעטראַכט ער אלס סימבאָל, פון אויס-מונטערונג צום קאַמף פאַר א בעסערען מאָרגען פאַר'ן יודישען בעל-מלאכה. און נישט קוקענדיג אויף די פערשידענע שטערונג'ס-מיטלען וואָס טוּוענדען אָן די געגנער צו צוברעכען דעם אָרטיגען האַנדווערקער-פעראיין, וואָס דאָס זיי נישט געלונגען, דען זיי וועלען אָנטרע-פען שטענדיג אויפ'ן ווידערשטאַנד'ס-פעהיגען פערנונפטיגען יודישען בעל-מלאכה, וואָס אין פערטיידיגען זיין בע-דראָהטע פּאָזיציע וועט זיך פאַר גאָרנישט אָבשרעקען! (לאַנגדויערנדע אַפּלאָדיס-מענטען) נאָך א בשותפות'דיגע פאָטאָ-גראַפישע אויפנאַהמע, איז די פייערליכע פערזאַמלונג ביי א געהויבענער שטימונג געשלאָסען געוואָרען.

נאַציאָנאַלע בינע אין קעלץ

דינסטאָג צוויי אויפפיהרונגען פון דער יודישער נאַציאָנאַלער בינע אין טעאַ-טער פּאָלסקי: 4 נ. מ. און 9 אָוונט. ס'ווערט אויפגעפיהרט א „קאַמף פאַר ערד". ס'נעמען אָנטייל שטאָצבערג, נאַדיק, קאָהן און אנד.

Kino „Casino"

ווערט געוויזען דער הערבסט-סענסאַציאָ-נעלער פילם א. נ.

DAMA PIKOWA

Kino ADRIA

שבת דעם 30 1 און 3 אַז
זונטאָג דעם 1 1 און 3 אַז.
פריהמאָרגען - פילמען
Polski film historyczny
P. T.
BARBARA RADZIWIŁŁÓWNA

Kino ADRIA

ביז זונטאג דעם 1 מאי איינגש.

Czołowy film produkcji francuskiej P. T.

„ZAWINIŁAM"

Dramat z życia studentki

Wrol. gł. DANIELLE DARIEUX

אכטונג קעלץ! אין אַלע רעדאַקציע און אדמיניסטראַציע - ענינים ביטע זיך צו פערשטענדיגען מיט אונזער מיטאַרבייטער ק. ביינוואל
שריפטליך קען מען זיך ווענדען: Red. „Radomer-Kielcer-Leben" Kielce, ul. Warszawska 2.

TARYFA OGŁ.:	Na 1-szej stronie	mm 1 szp.	40 gr.
	w tekscie	mm 1 szp.	60 gr.
	na ostatnie stron.	mm 1 szp.	25 gr.

1-sza i ostatnia strona liczą 8 szpalt.

אַבאָנאָמענטס פרייז: פאַר 1 חודש אין פוילען זלאָט אין פראַנקרייך, בעלגיען 4 פראַנק אין אַנדערע לענדער 30 סענט.

Redaktor i Wydawca CH. M. HERC. tel. 15-18 טעל. Wydawnictwo „Radomer Kielcer Leben" Radom Szwarlikowska